

Viszonteladóknek!

Modern gáz- és villamos-

CSILLÁROK, GÁZ-FŐZŐK, FŰTŐK, *** VASALÓK.

Gáz- és villamos izzótestek.
Gazolin- és acetylen cikkek.

Tekintse meg mintatermeinket

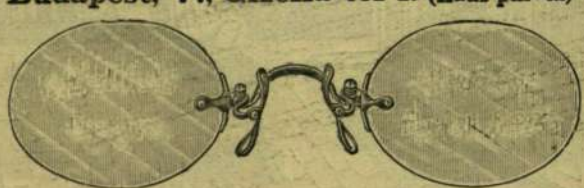
Általános Gázizzófény r.-t.

Budapest, VII., Vörösmarty-utca 5. sz.
Telefon: József 16-14., 16-15., 39-42.

CALDERONI ÉS TÁRSA

Budapest, V., Gizella-tér 1. (Haas palota).

Új rendszerű szem-
üvegek és orrcsipe-
tők, legújabb Zeiss
Punctal és Busch
isokrystar üvegek-
kel, melyek az egész
látteret egyenlete-
sen élesen rajzolt
(anastigmatikus) ::
képet adnak. Zeiss
Kratl-üvegek hályogoperáltaknak. Zeiss Distal- (távcsöves) pápaszem,
magasfokú rövidlátóknak. Lupék és nagyítóüvegek gyengélátóknak. Védő-
üvegek szürke, Fienzal, Eudhos, Euxantos, Hallauer, Hygat, Schott
nehéz flint, Schott sárga flint és Zeiss Umbral-üvegekkel. Bifocalis-üve-
gek. Lorgnettek, platina, arany, double, ezüst, zománcz, gyöngyház, aczel-
oxyd és teknősbéka foglalatban. Színházi, tábori, vadász és versenylátcső-
vek. Barometerek. Hőmérők. Fényképezeti készülékek. Árjegyzék ingyen.

Mit kiabál?

hiszen min-
denki tudja
már, hogy a

MÁGNÁS

CIPŐKRÉM

Minősége kitűnő
puhit, tisztít,
fényesít.

Gyártja: **HERCZEG és GEIGER**
Csász. és kir. udvari szállító Budapest.
KAPHATÓ MINDENÜTT.

„MERCUR” váltóüzleti részvénytársaság, Budapest.

HIRDETMEÉNY.

Az 1912 márczius havában tartott rendes közgyűlés, valamint az igazgatóságnak adott felhatalmazás alapján a „Mercur” váltóüzleti részvénytársaság alaptőkéje 20,000 darab egyenként 200 korona, összesen 4 millió korona névértékű, bemutatóra szóló részvény kibocsájtása útján 6.000,000 koronáról 10.000,000 koronára emeltetik fel.

Az ujonnan kibocsátandó részvények 1914. évi január hó 1. napjától kezdődőleg ugyanazon osztalékra jogosítanak, mint az eddig forgalomban levő régi részvények.

A régi részvényeseknek 10.000 darab egyenként 200 korona névértékű „Mercur” váltóüzleti részvény-társasági részvényre az elővételi jog darabonként 250 koronaért ezennel felajánlatik, mely vételárból a befizetés napjától 1914. évi január hó 1-ig folyó 5 % kamat a befizetés alkalmával térítettni fog.

A régi részvényeseket az alábbi feltételek mellett, minden birtokukban levő három részvény után az elővételi jog egy új 200 korona névértékű részvénye illeti meg.

Részvénytörvények figyelembe nem vétetnek és ennél fogva háromnál kevesebb részvény alapján elővételi jog nem gyakorolható. — Az elővételi jog

1913. évi szeptember hó 22-iki napjától kezdve 1913. évi szeptember hó 30-ik napjáig bezárólag

a szokásos üzleti órákban gyakorolható az alábbi helyeken:

a „Mercur” váltóüzleti részvénytársaság főpénztáránál (Budapest, V., Fürdő-utca 3.),

annak fiókjainál Pozsonyban és Szabadkán,

a K. k. priv. Bank- u. Wechselstuben Actien Gesellschaft „Mercur” Wien főpénztáránál (I., Wollzeile 1.)

Az elővételi jog gyakorlása alkalmával a régi részvények szelvényivek nélkül, megfelelő számjegyzék kíséretében mutatandók be és ugyancsak ezen alkalommal minden átveendő új 200 korona névértékű részvény után 250 korona fizetendő, mely utóbbi összeg után a befizetés napjától 1914. évi január 1-ig számítható 5 % kamat térítettni fog.

A bemutatandó részvényeket a bejelentési helyakövetkező záradékkal: „Elővételi jog gyakorolva 1913 Bezugsrecht ausgeübt” lebélyegzi és az átveendő új részvényekre eszközölt befizetést igazoló elismervény kíséretében visszaszolgáltatja.

Azon részvényes, a ki elővételi jogát az előírt módon és feltételek mellett a fent meghatározott határidőn belül nem gyakorolja, ezen jogát elveszti.

Budapest, 1913 szeptember havában.

„Mercur” váltóüzleti részvénytársaság.

nklín-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

40. SZ. 1913. (60. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 5.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.Egyes szám
ára 40 fillér.Előfizetési
feltételek:Egészévre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.A „Világkronika”-val
negyedévenként 1 koronával
több.Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldij is eszolandó.

AZ ORAVKAI FATEMPLOM, AZ ÁRVAMEGYEI GORÁLOK LEGNEVEZETESEBB ÉPÜLETE. — Balogh Rudolf felvétele.

TAVASZI JÁTÉK

REGÉNY. IRTA LAKATOS LÁSZLÓ

Gyötrelmes és kínos állapot volt ez és Henrik úgy érezte, mintha kénytelen házasságban élne Firenzével és annak művészetével. Kedvetlen volt, étvágytalan, amúgy is sovány arca lefogott és reggelenként, ha fölkel, hogy a képtárakban kényszerűsére induljon, olyan fáradtnak, annyira letepertnek érezte magát, hogy gyakran azt hitte, közel az óra, a mikor végkimerülésben fog elpusztulni.

Hetek múltak így és Henrik ez idő alatt nem akart hazáig gondolni. Itt-ott lefekvés előtt igyekezett lelkének redőit közül a halott Stefánia emlékeit előszólitani. De Stefánia nem jött és Henrik mentől inkább erőltette, annál kevésbé tudott rá emlékezni. Sőt voltak percei, a mikor drága halottjának már az arcára sem tudott emlékezni. A leány arca épen úgy szétfoszott, eloszlott Henrik emlékezetében, a mint hogy az eloszlott, felbomlott a sirban is. Néha azután egészen világosan látta maga előtt Stefániát, sőt a hangját is hallani vélte. De ez csak pillanatig tartott és olyankor következett be, a mikor Henrik nem is igen vágyott a halott leány emlékére. Stefánia olyankor bukkant fel teljes és éles pontossággal a Henrik szeme előtt, a mikor a boldogtalan férfi a sok önkínzástól és hosszas egyedüllétől, attól, hogy heteken át minden komolyabb emberi érintkezés nélkül élt, néhány perczig valósággal tébolyodott volt. . . . Melaniera, a színészkisasszonya is gondolt néha. Ez olyankor történt, ha esténként a múzeumoktól elgyötört az utcákon vándorogott. Ilyenkor néha betévedt a népes és fényes Via Calzaiuoliba és Henrik, a ki épen a sok ember miatt nem szerette Firenzének ezt az egyetlen eleven utcáját, mégis el-el-fel-dekített benne. A mint fáradtan botorkált, olykor-olykor szeme mégis megakadt egy lak-topánán, fekete selyemharisnyában rejtőző finom bokán, szelid, de mégis ingerlő nyakon. A fiatal embernek ilyenkor néha agyába szökött a vér, érzéki képeket látott maga előtt, a torkát száraznak érezte és egy pillanatig Melaniera gondolt. De mindannyiszor nyomban restelte is a dolgot és még gondolatban is folytatta azt a tisztá, aszkétikus életmódot, a melyben, a mióta Pestről elkerült, szinte daczos örömet lelt. . . . Ágotára kétszer gondolt. Egyszer, a mikor képeslapon minden jelentőség nélküli szavakkal üdvözölte őt és máskor a Pittiben, a toscanai Madonnakép előtt állt. A kép a korai toscanai iskolának egyik ösmeretlen mesterétől való volt és inkább a különös színezés volt érdekes, mintsem a művészi értéke tökéletes. . . . A Madonna szája vékony volt és szomorúan lemondó.

Epen olyan, mint Ágotát azon a nyári estén, a mikor Henrik őt és a férjét a Lánchídon át kísérté Budáról. Henrik sokáig nézte a képet és hirtelen arra eszmélt, hogy a Madonna-kép nemcsak szájban, de szemben is hasonlít Ágotára. Ágotának a szép szeméből szénvedő jóság ömlött ki és ezt Henrik itt állapította meg először, Firenzében, a Palazzo Pittiben, a toscanai primitívek egyik ösmeretlen mesterének nem is egészen jelentékeny Madonna-képe előtt.

Talán már a nyolczadik hete volt távol Henrik, a mikor egyik éjszaka furcsa és különös dolog érte őt. Egy óra lehetett, Henrik épen nem régen aludt el, a midőn hirtelen zajra fölébredt. A zaj a szomszéd szobából, a melyet a szálló papírvékonyságú fala választott el az övétől, érkezett, majd a folyosó is hangos lett; gyors, izgatott futkózás, lelkendező, aggodalmas szavak foszlányai hallatszottak be onnan.

Henrik figyelte. A zaj néha perczekre megszünt, majd újra előlöl kezdődött és Henriket határozottan érdekelte. Bár rendszerint tartózkodó ember volt, Firenzében pedig egyenesen

emberkerülő módon élt, most leküzdhetlen kíváncsiság töltötte el. A heteken át tartott magányos élet, a mely alatt Henrik épen csak hogy a pénzérekkel, a szálló portásával és a múzeumok és a templomok őreivel váltott kö-zömbös szavakat, ez az életmód vagy mi más tette, hogy Henrik, a ki alapjában az életnek bódult, titkos szerelmese volt, most hirtelen olthatatlan vágyat érzett az iránt, hogy ő is részt vegyen mindabban, a mi odakint törté-nik. Ő is szeretett volna a többiekkel, az ösme-retlenekkel futkározni, velők beszélni, velők aggodni és úgy érezte, hogyha továbbra is a szobában, a szállóban hetekre bérelt négy fal között marad, megfúl, mint a hogyan valami-kor egy rab magától a börtön levegőjétől meg-halt. (Henrik ezt a történetet régen olvasta va-lamelyik újság hírei között és most hirtelen eszébe jutott. A rab története hátulról az agyába tolakodott.)

Fölkelt, felöltöztött, kiment. A mint a folyosóra ért, látta, hogy egy pin-czér és egy szobaleány papot vezetnek a szomszéd szobába. Henrik nyomban mindent meg-értett. Csatlakozott az idegen menethez, azzal együtt lépte át az idegen szoba küszöbét és az őszinte bánat az ő fejét is (nem, csakis az ő fejét!) a föld felé húzta, a mikor a pap, a ki már későn érkezett, megáldotta az immár ha-lott idegen nőt.

Henrik engedelmet kért arra, hogy az éjsza-két a halottnál tölthesse. Ott virrasztott mel-lette az egyik szállodai alkalmazottal, a kinek kötelessége volt a holt vendéget hajnalig őrizni, a mikor is majd titokban el fogják szállítani.

Órák hosszat ült Henrik az idegen és halott és fiatal nő lábánál és a szállói embert még csak meg sem kérdezte, hogy ki az, a kivel ezt az éjszakát együtt szabad töltenie. Nem kérdezte, hogy a kihűlt hölgy mióta lakott itt, esztendő-k óta tartózkodott-e itt, vagy pedig csak ma este érkezett? Nem kérdezte, hogy hová való, Görög-országba, Délamerikába vagy Magyarországra? Nem kérdezte, hogy asszony vagy leány volt-e és még csak azt sem kérdezte, hogy az immár örökre lehúnyt pillák alatt a két megtört szem az életben kék volt, mint az ametiszt, vagy fe-kete, mint a halál, a mely ma este nyilván vá-ratlanul érkezett a vendégfogadóba. Henrik semmit sem kérdezett.

Órák hosszat ült a halott lábánál, belebámult a halott fejébe, őt álló két gyertya fényébe és sokáig semmire sem gondolt. Agya, a mely máskor minden benyomásra olyan fogékony volt, most hideg volt és nyugodt, talán hide-gebb és nyugodtabb, mint magának a halottnak az agya. Semmire sem gondolt. Úgy ült, gon-dolatok és érzések nélkül, a hogyan az ember gyakran órákat tölt gondolatmerészségben egy tengerparti falölczán vagy vasúti kocsii ülésén, vagy egy mulatóház sarkában. Henrik semmire sem gondolt és a halál nem jutatta eszébe magát a halált sem. Még a halálról sem tudott gondolkodni. Csak ült némán, álmatlan éber-ségben és a szemét mindig a halottas ágyon tartotta, a közönséges szállói ágyon, a melyik néhány óra előtt még olyan volt, mint a Hen-riké, mint a többi szállóbeli ágy, de a melynek a fejénél most két piszlakoló gyertya lángja az örökkévalóság isteni fuvalmában ringott és a mely ágyban holnap újra más fog feküdni, fiatal ember, a kinek még évtizedei vannak hátra az életben, vagy fáradt öreg anyóka, vagy talán sebzett lelki leánya, a ki nem tud aludni és a ki irigyelelné elődjének örök álmát, elődjét, a kiről nem is tudja, hogy most, ezen az éj-szakán, ebben az ágyban hült ki örökre.

Már hajnal lett és Henrik még mindig érzé-ketlenül, gondolatok nélkül ült itt. Azután hir-

telen, szinte minden átmenet nélkül és minden szabály ellenére megmozdult benne valami. Félni kezdett, borzasztóan fél. Henrik ma-gáért félt. Attól félt, hogy ő is itt halhat meg, idegenben és itt fogják eltemetni, nem Pesten, a városban, a hol született és a melyet annyira szeret és a hol apja, a kit gyermekkorában vesz-tett el, nyugszik. A hosszú virrasztástól fáradt szemét lehúnyta. A szempillán át valami vör-öslet látott — a két halottas gyertya lángjá-nak fényét — és ebben a vörös fényben hirtel-en feltűnt előtte a pesti Dorottya-utca. . . . Pontosan a Dorottya-utczát látta maga előtt, téle-s-ti fényében, látta a lassan sétáló embereket, autókat látott, képviselőket, a kik a Lloyd-klubba igyekeznek, finom hölgyeket, azután üzleteket vált maga előtt látni, egy könyves-boltot, majd egy kirakatot, a melyben halovány wedgewoodi porcellán volt, azután halotta, a mint a kocsi el fogott lovak lassú tipegés-sel mennek előre a sík, aszfaltos kocsiúton, most az utca fölött, a házak közötti huzalokon nagy fehér villamos lámpákat látott, beszédet hallott, szaggatott beszédfoszlányt, a milyent az ember a vele szembenjövő ajkáról lop le, Henrik magyar szavakat hallott, édes magyar szavakat. . . . Siró, gyermeki szeretetet érzett Pest iránt és eltölte, hogy még másnap haza-utazik.

Álmodozásából halk nesze verte föl. . . . A temetkezési vállalat fekete ruhás emberei érke-ztek. . . . Henrik megborzadt. Most megérezte a halált. Kicsiny, emberi szolgálai érezte meg ezt a hideg nagy urat. Fölkelt, átment a szo-bájába és az egyik vizespohárban tegnap este óta fonnnyad három sál sárgarózsát a kezébe vette. Névjegyet is előkötött és a három virá-got a névjegygyel együtt átvitte az idegen ha-lotthoz. Az ágyra fektette a virágot, az ágy bal szélére, abba a magasságba, a hol ösmeretlen éjszakai társának a szívét sejtette. Azután a szobájába ment és lepihent.

Délután elutazott. Tele volt melabúval és türelmetlen vágyódással. Az elmúlt éjszakára gondolt, a melyik olyan közömbösen indult el és a melyet az idegen hölgy vége ünnepélyessé tett. Henrik megint attól félt, hogy itt hal meg és idegen földre temetik el. Két órával a vonat indulása előtt lehozatta a szobájából a málhá-ját. A mikor a számláját kiegészítette, még nem állhatta, hogy a portást meg ne kér-dezze:

— Ki volt az a hölgy, a ki az éjjel a 101-es-ben szerencsétlenül járt?

— Nem tudjuk. Csak tegnap este jött és a vendégkönyvbe ezt írta be: Frau Josefne Etter, Wien. Szívszélhűdés ölte meg, legalább az orvos azt mondta.

Henrik kihajtatott a firenzei pályaudvarra és a mikor a vonat oda befutott, a róma-budapesti közvetlen kocsiba ült be, a melyből nem akart kimozdulni, a míg nem ér Pestre, a hová Henrik okvetlenül elevenen, élve akart meg-érkezni.

VII.

Czél-talan fájdalomak gyötörték még mindig Henriknek a lelkét, a mikor hazaérkezett a vá-ro-sba, a melyet legutóbb annyira megkivánt. Pestre érkezvén Henrik, Pestben is csalódott. Pedig a hogy Pestre jött, mindjárt mohó vá-gyódással igyekezett a városba merülni. Jária Pest kisebb utcáit, hosszú esős délutánokon gyalog járt a Terézvárosnak és az Erzsébet-városnak ösmeretlen, a Ligetbe elvesző külső utcáin, felkutatva a Józsefvárost, éjszakánként a Belvárosban kódorgott, eljutott még a Lipót-városba is, mindent fölkeresett, látott, kikóstolt, a mi csak Pesten van, belevetette magát a déli

korzó világába, eljárt az éjszakai mulatóházakba, fölkereste a kaszinókat és a játéktérmeteket, be-nézett a színházakba, ösmeretséget és össze-köttetést keresett olyan társasági rétegekben, a melyeket régebben elhanyagolt, lenézett vagy más ok miatt elkerült, megösmékedett új em-berekkel és föllevenítette régebbi barátkozásait, résztvett munkákban is, kötelezettségeket vál-lalt, akciók iránt érdeklődött, bejárt a kép-viselőházba és eljárt a sportversenyekre, — mind hiába. Pest megcsalta őt, megcsalta, mint egy asszony és megcsalta még a Dorottya-utca is, a mely pedig olyan pontos érzékelhetőséggel és olyan hívogatóval jelentkezett előtte akkor ott, Firenzében, az ösmeretlen nő halottas ágyánál.

— Elveszett ember vagyok. — állapította meg magában Henrik egyik este, a mikor már féleztendeig hiába hajszolta Pestet és az éle-tet, a mire, úgy érezte, hogy nagy szüksége volna, de a miben most, hogy szabad kézzel dűskálhatott volna benne, mégsem lelt sem örö-met, sem kielégülést, de még megnyugvást és gyógyulást sem. Retentően ideges volt Henrik ezen az estén. A legkegyetlenebb gondolatok kínozták (szüntelenül magára gondolt) és szük-nek találta lakását. Lement az utcára. Órák hosszat csatangolt, járt-kelt élen-szomjan, de nem fáradt el. Henriken ekkor valami csodála-tos idegesség uralkodott, olyan idegesség, a mi őt nem bágyasztotta, nem lohasztotta, ellen-kezően, mintha új erővel töltötte volna el, egy önmagából táplálkozó, folyton gyarapodó ide-ges aktivitás, a mi végül is mintha az élet-elemévé vált volna. Most is fáradhatatlanul hajszolta magát Henrik az utcákon keresztül-kasul. Már órák teltek így el, már éjfél régen elmúlt és Henrik — önmagát kergetve — még mindig járt. Hirtelen megállott. Nem tudta, mi az, a mi őt vad és czéltalan útjában megállítja. Csak valamit látott (az első perczben maga sem tudta, hogy mit), azután megállt, erősen ránézett a dologra, a mi előtt megállt, a mi őt szinte öntudatlanul megállásra készítette. A vá-rosligeti fasorban volt és Ágoták kapuja előtt állott, az előtt a kapu előtt, a melynek kilincsét levett kalappal, térdénálva csókolta meg egy-szer a tavaszi hajnalban. . . . Pedig — legalább most úgy emlékezett reá — akkor nem is sze-rette Ágotát.

Most sem szerette. És mégis, a mikor a kapu előtt megállt, érezte, hogy a szíve táján ho-gyan ürülnek ki az erek. Minden vére a fejébe szökött. Henrik rövid ideig szédülten állott itt és utóbb vette észre, hogy a villa kertjének a fái kopárak, a cserjei élettelenek és deszka-palánk borítja a lugasokat is, a melyekben egy Henrikre emlékeztető tavaszi estélyen han-gos és fényes, ünnepi, de minden ünnepi zaja mögött is fojtott sirással teli élet volt. . . . De most: zárt kapu. . . . tél van. . . . Ágoták a vá-ro-sban laknak.

Henrik kigombolta télikabátját. Türetetlen meleget érzett ebben a hideg téli éjszakában. . . . Azután már nem is gondolkodott. A kalapját hátracsapta, a homlokához kapott és nyitott

Erdélyi fényképe.
GRÓF TELEKI GÉZA (1844–1913).

szájával futott előre. Most már nem czéltalanul futott. Bár nem gondolkodott azon, hogy hová megy, mégis tudta. Inkább tudott futni, mint tudta. Pontosan érezte.

És a mikor czélhoz ért Henrik, megállt. Az előtt a lipótvárosi ház előtt állt, a melyikben Ágoták téliidőben laktak. Ennek a háznak az első emeletén volt a városi lakásuk, ott aludt most az asszony, fehér ágyon, a fekete haja a vánkoston terül el és a szája is egy kissé talán nyitva van.

Henrik most sem szerette Ágotát, de a túl-fűtött legényi képzelőtehetsége, a csatázó idegei, a kinzó czéltalan fájdalom és a régi tárgyatlan epekedése most egészen világosan látattak vele Ágotát, a mint ott pihen, fent a hálószobá-jában.

— Mi volna, — gondolta Henrik — mi tör-ténnék, ha most fölmenék. Bemennék hozzá (a férje remélhetően más szobában hál) és azt mondanám neki, hogy jöjjön velem, megszök-tetem. Egy újjal se nyúlne hozzá, csak úgy kérném, hogy szökjék velem. . . . Ő ezt nem értené és magyarázatot kérne tőlem. . . . Ekkor azt mondanám neki, hogy Firenzében a jó-kaszt Madonnának egyik képmásán az ő sze-mét láttam meg. . . . Az ő szemét. . . . És ekkor megértene engem és eljönné velem. . . . Bizo-nyosan eljönné. . . . Vajjon fölmenjek-e?

Egészen komolyan gondolkodott ezen a prob-lémán Henrik. Azon gondolkodott, hogy föl-menjen-e most, sötét hajnalban egy idegen hölgyhöz, férjes asszonyhoz, a kiről azt hiszi,

hogy nem is szereti, fölmenjen hozzá, az álma-ból verje föl ezt a hölgyet, a ki hibátlan asz-szony és elhívja, hogy szökjék vele. Ki elől szökjék, hova és — fölként — hogy miért szökjék? Az asszony ezt kérdezni fogja és ő nem is tud majd rá felelni, csak egy Madonna-képre utal, két szempár hasonlatosságára. . . . Henrik tisztában volt vele, hogy örültség, a mire gondol, tébolyult vakmerőség, mégis a jobbkezőnek a mutatójára már a csengőn volt, a mi a házmasternek szól. . . . Még nem cse-ngetett. Sőt! . . . Visszakapta az ujját. . . . Eszébe jutott a rendetlen ruházata. . . . A kalapját helyreigazította, a kabátját újra begombolta. . . . Minden ok nélkül azt is megnézte, van-e a zsebében cigarettá. Azután megnyomta a cse-ngető gombját. Hirtelen történt ez, ő maga sem tudta, hogyan tehetné, de megtörtént és Henrik érezte, hogy most valami nagy örületet csele-kedett. El akart futni, de nem tudott. Kopogó szívvel, lüktető halántékkal hallotta, mint csön-get vissza a házmaster, mint csoszog végig papucsával lassan az udvar kemény kőköc-záin. Mindezt hallotta és már a botrányra is gondolt, a gyermekes megszegegyülésre, az ut-czai botrányra, már látta magát, a mint a ház-masterrel az utca aszfaltján verekedésben hem-pereg, érezte, hogy a pálinkaszagú rendőr fö-lébe hajol, mindent érzett, a jelenetnek ostoba szegénységét, mégsem tudott futni. A térde reme-gett, a foga vaczogott, de ő ott állt a kapu előtt, mint a delikvens, a kit a poroszlonak és a pribékek a vasmarka tart és a bitó tövében fogva. . . . Már a kapuban csikorgott a házmes-ter kulesa. . . . Most felnyitott a kapu és a ház-master ott állott papucsban, az állig feltűrt régi kopott kabátban, a kezében kis roz-szágú petróleumlámpa, a mi alig világított a sötét kapualjban. A lámpa csak épen a házmaster álmos arcára világított, a melyen a vánkós és az alvás össze-vissza borzolták a szakál szőrzetét. A házmaster jobbkezőben a lámpát tar-totta, balkezővel az álmos szemét dörögte. Henrik hirtelen levette a kalapját és nagy erő-vel a házmaster arcába vágta. Azután elfutott.

Nem nézett maga mögé. A fejét egyszer sem fordította vissza, azért, hogy lássa, vajjon nem üldözi-e őt a házmaster vagy a rendőr, hogy hallja, vajjon nem ordítanak-e utána. Henrik csak futott, tébolyultan futott, hajadonfővel a piszkos téli hajnalon. Véres lehetett volna a lába, úgy futott, szakadatlanul futott, nemcsak a lábával, hanem most már a kezével is, a fejé-vel, az egész testével futott, mégis meg csak a lélegzete sem állt el. Csak sokára, nagysokára roskadt le. Henrik ekkor már Budán volt, a Gellérthegyen, a Duna partjához közel és Hen-rik ott egy padra roskadt le. A kabátját a forró és födetlen fejére húzta, az arcát a könyö-kől két karján a kezébe támasztotta és sirt. Forró könnyeket sirt, minden ok nélkül. . . .

Pest felől ekkor kelt a tűzpiros téli nap. Reg-gel volt. Ágota most ébredhetett. De Henri-nek ekkor már eszében sem volt Ágota.

(Folytatása következik.)

NEM PANASZKODOM ÉN.*

Nem panaszkodom én, nem is tettem soha, Hogy mért nem megy másként az életem sora, Úgy van jól, a hogy megy, többre nem is vágyom, Kitelik annyiból minden boldogságom.

Nincs nekem ősrégi családi czímerem, Nagypám nevét is alighogy ismerem, S nem marad utánam több, csak néhány bús dal, Mégse cserélnék én semmiféle úrral.

Lehet nekik pénzök annyi, mint a polyva, Szolgálhatja őket egész sereg szolga, De azért, fogadást merek tenni rája, Egynek sincs, mint nekem, oly nagy palotája!

Az én palotám az egész magyar haza, Fala a Kárpátok kemény gránit fala, Mennyezete az ég szelid azur selyme, Lámpája meg a nap, színaranyból verve.

Tarka pázsítszőnyeg terül padlójára, Minden új kikelet, újat terít rája, Satnya déli pálmák disze helyett pedig Sűrű erdők s nyájas akácok fedik.

S mennyi szobája van az én palotámnak! Nincs annyi e földön egyetlen királynak! Minden jó magyar szív egy-egy kicsi szoba, Akármikor bátran beléphetek oda.

Nem is kell kopognom: nyitva áll előttem, Melegen fogad, ha ajtaján beléptem. S szinte nem is tudom: örööm hol nagyobb, Mert minden szobában egyként otthon vagyok!

Jakab Ödön.

ROBINZON SZIGETÉN.

Nappal a fák a szélben bólogatnak: Mindenki eljut ide egyszer. És éjszaka fölsír a parti hab: Nem biztos semmi, csak a tenger.

Csak a tenger, a süket végtelenség, A minek hátán a sötét baráza Órvénylő mélyét rég süllyedt hajók Utat vesztett taréja vágta.

Évek múlnak, virágok hullnak, A fővöny nő, a forrás elapad, De a tenger örök és változatlan, Csak a szivárvány ver rá hidakat.

A sziget ormán loboghat a tűz, Piros zászló a tenger éjjelére, Nem jön hajó, csak hullám zúg a parton. . . . Oh Robinzonok örökös meséje!

Kárpáti Aurél.

* A Potófi-Társaság ülésén felolvasta szerző szeptember 28-án.

A MINISZTERELNÖKI PALOTA VALONÁBAN.

AZ ALBÁN FŐVÁROS.

Javában szóltak még az ostromló ágyúk Szkutari alatt, és Durazzo egész vidéke a szerbek kezében volt már, a mikor az elmúlt esztendő telén, november 28-án Albánia kiálította függetlenségét. Ezeket kívül már csak egyetlen városa volt ennek az újszülött balkáni országnak, a mely valamiképpen a tenger révén közel volt Európához, és a hol az ideiglenes kormány ideiglenesen elhelyezkedett. Ez a város Valona volt Dél-Albániában, a mely ettől a naptól kezdve büszke fővárosi rangra lépett.

Ez a rögtönzött, kényszerű kinevezés azonban nem változtatott rajta semmit, maradt az egész hely annak, a mi azelőtt volt, elhanyagolt balkáni kisvárosnak. A mikor a hajó horgonyt vet Valona előtt a kikötő nyílt vízében, s az albán csónakosok rozoga bárkán kiteszik az utast az izzó homokos tengerpartra, csodálkozással néz körül az ember azon az egynehány kopott-vert sárga házban, a mely közvetlenül a víz szélén fogadja, s a melyet vámhivatalnak, majd meg miniszterelnökségi palotának neveznek. A város maga még nem látszik ide. Jó félóránnyira van messze bent az olajfás kertek mögött. Valonát talán mindenki érdekesnek és bizarrnak látja, a ki idáig nem volt még sem a Balkánon, sem messzebb Napkeleten. Különbözik szintelen, elhanyagolt szegényes fészek, semmivel sem különb, mint a többi keleti kisváros. Zeg-zígos szűk utcák, alacsony, piszkos házak, és az utcákon lomha járású, rongyokba öltözött fehérsípkás emberek. A kontúrok mindenesetre nagyon festőiek. Sugár ciprusfák közül kiemelkedő néhány dsámi-kupola, mellette mindmennyi hófehér minare, olajfalombok alól kitekintő apró cserpes házak, s a háttérben magasba szökkenő vad albán hegyek. Az utcán fegyveres, marczonaképzű emberek járnak, a sűrű ablakrácsok mögött a képzelet Kelet szépségeit sejtí, az apró kertekből kihajlik a mirtusz meg a babérfafa, s mindegyik onnan fölül a forró déli nap vakító fehér sugara ömlik. Izzón megvilágított, éles, sötét árnyékú képek.

S ez alatt a déli ragyogás alatt a fatális keleti élet mozdulatlansága tesped. Semmiről sem lehet ráismerni arra, hogy ez a város egy ország fővárosa. Az előkelő Vlorák és Virjonok egy-két hatalmas konakján kívül alig van Valonában néhány félig európai értelemben vett lakható épület. Szállóról szó sincs, úgy, hogy az érkező idegen csak valamelyik albán ismerősének a vendégszerzésére van utalva, természetesen ha van neki albán ismerőse. A főutcája egy rövid, keskeny sikátor, van benne három-négy félig-meddig tűrhető épület, egy kevésbé tiszta kávéház, és ezzel jóformán vége is van a Nyugatról importált kultúrának, mert a mi ezen az egyetlen egy utcán kívül esik, az már a legsötétebb Napkelet.

Ha végigjárjuk a várost, nem nagyon sokat találunk benne abból, a mit a török uralom itt hagyott emlékül. Egy-két kisebbfajta köz-

épület, hivatal, melyet a kormány épített, néhány félig kopott török katonai egyenruha a cirkáló albán csendőrök, meg egy csomó török jelzésű Mauser-puska, melyet most városi civis, számárhajász és birkapásztor egyaránt cipel. Néhol meglátszik még az épület falán a lekaptatott és csillag helye, mint a török uralom egyik legutolsó bús emléke az Adria mellett. Más alig maradt.

De viszont az európai kultúrának sincs még valami sok nyoma ideleinn. Hacsak nem vesszük Európa képviselőjének azt a néhány székeerdalra való silány gyári portékát, a mely ott éktelenkedik a valonai bazar boltjaiban. Ez azonban inkább szomorú, mint szemnek jóleső látvány. Kipusztult ezekből a sötét bazári boltokból a remekbevaló híres albán filigrán-munka, a fegyverkovácsolás, a szebbnél-szebb skófum-varrás, meg sok egyéb régi eredeti kis ipar, házi ipar és mindennek a helyét elfoglalta az a sok hitvány gyári csecse-beese, durva hamisítvány, olaszországi üveg- és cserépholmi, anilinfestékes keszkenő, meg bádog limlom. Ez itt az európai kultúra. Megölte a régi ipart és művészetet, a mely szép volt és jó volt, s helyébe idehozta a nyugati gyárak sörredékét, a mely Európában már senkinek sem kell. Sőt mindezt kizárólag csak a keleti bazároknak számára gyártják.

Külsőségeiben nem igen látszik még itt a Nyugat hatása. Talán még inkább valami benső, szellemi fejlődés csiréit érzi az ember. Ha nem is fejlődés még, de legalább általános érzett vágy a fejlődés iránt. Albániában művelt és művelten ember egyaránt érzi annak a szükségét, hogy haladni, lehetőleg minél roha-

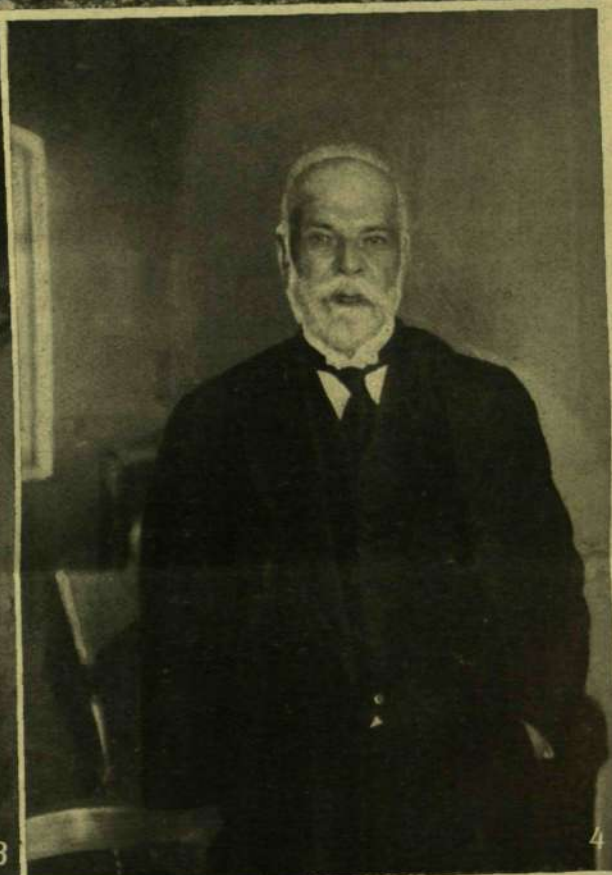

PIACI ÉLET VALONÁBAN.

mosabban haladni kell ennek az országnak és maroknyi népének, mert különben nagyon hamar prédájául eshetik valamelyik szomszédjának, szerbnek vagy görögnek. A köznép ugyan meglehetősen tájékozatlan és nem sok fogalma van a nyugati műveltség mibenlétéről. Elmaradottság dolgában egyáltalán véve Albánia a legsötétebb pontja egész Európának. Az erkölcsök nyersegek, az iskolázás gyenge, a rendet és a biztonságot egyedül a középkori ököljog és a vérbosszú törvénye igazgatja. Kétségtelen, hogy az ideiglenes albán kormánynak sok gondot okoz az a kérdés, hogy miképpen kellene itt fokozatosan meghonosítani a nyugati civilizációt, s miképpen lehetne modern fogalmakkal megbarátkoztatni ezeket az ősapák szavai szerint igazodó zabolátlan hegyilakókat. Nagyon nehezen fognak hozzá szokni a modern állami étellel járó terhekhez, adózáshoz, katonaszkodáshoz, nagyon nehezen fognak odaszokni az enyém és a tied szűk határai közé, és bármennyire hívei is legyenek az igazságnak, igazságszolgáltatásnak, nem igen tudnak megnyugodni a törvénytábla ítélet fölött. A puskáitt még mindig a legmegbízhatóbb bíró és a törvénytábla ítélet állandóan készen van minden albán ember puskája csövében. Általában ennek a földnek három nagy betegsége van: a tüdővész, a vérbaj és a vérbosszú. A ki másféleképpen hal meg, és nem ennek a három betegségnek egyikében, az jóformán abnormis, ritka halálesetnek számít.

Az állami élet első berendezkedése még meglehetősen kezdetleges jellegű ugyan, de hisz a fejlődés mindenütt és mindig csak fokozatos. A miniszterelnökségi palota nem egyéb mint a régi török korbéli quarantine-ház, a mely messze a várostól egyedül áll a kopár tengerparton. Előtte két katonai sátor van felütve a homokon, ebben tanyázik a palotaőr-ség. Odafenn egy keskeny, szűk szobában viaszkosvászonnal leterített asztal mellett ül a minisztertanács Iszmáil Kemál bej miniszterelnöksége alatt. Az asztal nem miniszterelnökségi palotába illő asztal még, pedig az országálási gondok, a melyek ránehezednek sokkal súlyosabbak, mint talán igen sok kultúrország gondja. De Iszmáil bej zsenialitása győzi a küzdelmet. Súlyos napokat és nehéz megpróbáltatásokat élt át ez a nép már a legrégibb idők óta fogva, a mikor csak feltűnt a világtörténelemben, de bírták erővel, karral és szívóssággal. Birni fogják ezentúl is. Délről ugyan Görögország akarja megnyirbálni határakat, északra pedig körülbelül egy millióra való albán szeretne bekebelezni Szerbia a régi Ó-Szerbia területe révén, majd megmutatja az idő, hogy mennyire mennek velük. Mert e járhatatlan vad hegyek tetején sziklák és rejtkehek mögött, semmilyen erő elől meg nem hátrálva örökölnék még mindig a «sasok fiai» és velük van ősi örökségkép Szkander-bég vitélő erkölse.

Dr. Mészáros Gyula.

1. Részlet a bazárból. — 2. Forrás a valonai hegyek között. — 3. Albán parasztok Valona vidékéről. — 4. Iszmáil Kemál bej, albán miniszterelnök. — 5. Eklem bej Olora, az albán szenátus elnöke. — 6. Utcánál kút Valonában.

KÉPEK VALONÁBÓL, ALBÁNIA ÚJ FŐVÁROSÁBÓL. — Dr. Mészáros Gyula felvételei.

SZÍNHÁZAK

BALÁZS SÁNDOR: „Feleségünk”, a Magyar Színházban.

Egy szeptemberi kirándulás Párisba néhány héttel hátrább tolta színházi beszámolóink megkezdését. A világon mindenütt szokásos gyakorlat azonban megnyugtató a felől, hogy nagyon sokat nem veszítettünk. Minden programban az első szám inkább csak arra való szokott lenni, hogy kitöltse azt az időt, mikorra a közönség késlekedőbb része is begyűlekezik. Ne is nyúlunk tehát vissza az elmúlt szeptember színházi történetébe, a mely nagy részében ugyanis többé-kevésbé elérte a történelemmé válásnak azt az első kellékét, hogy már a múlthoz tartozik, — nyúlunk bele egyenesen a jelenbe, a legutóbbi napok aktualitásába.

Epen jókor jöttünk: az első darabhoz, a mely mellett érdemes, sőt kell is egy pillanatra megállni: Balázs Sándor *Feleségünk* című komédiájához, a mely meghozta a Magyar Színház első sikerét, legalább a közönség előtt. Új ember jött mindig fokozottabb figyelmet érdemel s új emberrel szemben mindig vetődnek fel kérdések: hoz-e valami újat és értékeset, mivel tudja igazolni fellépését: vannak-e egyáltalán valamiféle céljai, vagy pedig egyszerűen csak helyet kér a színpadi mesterekből mind nagyobb sokadalmában?

A Magyar Színház új írója, Balázs Sándor első darabjával körülbelül ezt a feleletet adja a felvetődő kérdésekre: nagy célokat, legalább egyelőre, nem tűzött ki magának, nem igyekszik mélységekbe leszállani, sem magasságokra felrepülni. Egyszerűen mulattatni akar; nem ambicionálja, hogy felszágazott igényeket tápláljunk vele szemben; kiállása a közönség elé elismerésméltóan szerény. Másfelől azonban célját, a mulattatást tisztességes eszközökkel igyekszik elérni: jó kedvvel, jó megfigyelő szemmel, nem épen magas színvonalú, de elég disztigvált elmésséggel és mindenek felett meglepően élénk színpadi ösztönnel. Egy kisebb igényű komédiához pedig ennyi készség épen elegendő.

Legmeggyőzőbben mutatja a fiatal író színpadi ösztönét a darab beállítása. Egy fiatal házaspár titkolt nyomorúságát akarja bemutatni. A férj leánykorában daliás gavallér volt; az asszony leánykorában bálok és zsurok királynője. Most szerény bankhivatalnokai fizetésből élnek, krajczáros lemondások között. Háromszobás lakásukból az „úriszobát” kiadják albérlésre, havi ötven koronáért egy bankhivatalnoknak. A szobának nincs külön bejárata, a szoba az ő szobájukon jár keresztül s nemcsak hogy folyton kellemetlenkedik nekik pökhendi követelődésével, hanem még házaseletik intimitásait is tönkretesz. A fiatal házaspárban forr az elégedetlenség ez ellen az élet ellen. A férfi lebirja, mert férfi és mert szereti feleségét. A fiatal asszony is tartja magát, a míg bírja, de nagyon kevés kell hozzá, hogy ne bírja tovább s ezt a keveset hozza nővére, a csúnyábbik, leánykorában mellőzött, irigy és ostoba nővér, a ki pénzkáros emberhez, szövetkezeti igazgatóhoz ment feleségül s odajön hugához, henczezni jómódjával s gúnyosan sajnálkozni rajta. Az asszonykából kitör az elfojtott indulat: ő már nem bírja tovább, ő jogát érzi az életnek azokhoz a gyönyöreihez, a melyek szépsége jogán megilletik. Idáig a darab pompásan van vezetve, minden jelenete s legtöbb szava célba talál: megfogni, igen jól megfogta a dolgot az író. Ez a pár jelenet az elején a darabnak az a része, a mely leginkább ad reményt arra, hogy Balázs Sándorban vannak képességek magasabb tónusú vigjátékra is.

A továbbiakban már vannak esések úgy a darab tónusa, mint vonalai vezetésének biztonsága irányában. A férj, Ferkey, próbálja csitítani feleségét, de nem tud meggyőző szót találni, mert belőle is hiányzik a meggyőződé. Ép ezért hamar meggyőzött magát: ez a nyomorúság erősebb szerelmükénél, így nem el-

hetnek tovább. Külön fognak válni, de előbb mindenüket eladják, az árán Matild álmainak megfelelő ruhát vesznek s elmennek egy bálba, a hol az asszony szépségével majd csak magához varázsol egy olyan férfit, a ki meg tudja neki adni azt a fényt és pompát, a miért eped.

Ismételjük, ez a darab legerősebb része, ez az első felvonás. A fiatal házaspár sivar élete a mi életünkben van a színpadra telepítve, Matild kitörése ezer és ezer fővárosi közép- osztálybeli szép asszony titkolt keserűségeit szövegezte meg; minden természetesen, valószínűen van előadva s a szobaúr-jelenetek is egy lépéssel innen maradnak a bohózatosság határán. A felvonás vége azonban, a házaspár megegyezése, már mutatja azt a félrelendülést, a darab tónusának azt az alább- szállást; vonalainak elmozdulását, a mely a továbbiakban folytonos felborulással fenyegeti a jól megalapozott építményt. A fiatal asszony haditerve kissé fantasztikus s a férj beleegyezése kissé túlhirtelen; joggal kell attól tartanunk, hogy a szerző nem győzi tovább a pszichológiai jellemzés eszközeivel, melyek eddig, ha nem is mélyen, de ügyesen és elmésen dolgoztak s az ötlet kétes expedienséhez folyamodik.

A második felvonás ismét azt mutatja, hogy az író főereje az alakok beállításában van. A bálban vagyunk, a magánítiszttel báljában, a melybe Matild kíváncsi volt. Egy pompás, a „pesti” életből kikapott és ügyesen karikírozott — vagy talán nem is karikírozott, csak megrajzolt? — alakot kapunk: a főrendező bankhivatalnokot, a ki sebbel-lobbal, kézzel-lábbal dirigálja vállszalagos csapatát, boszton-lépésben ujjong a fényes sikeren s remegve, mondókáját ismételve várja a bála irigyeztet atyauristént: a bárót, a mindenható bankigazgatót. Két-három bohókás jelenettel megtudunk mindent, a mit előre tudnunk kell: a báró rettenetesen gazdag, a bárónak szeretője van, egy bankhivatalnok felesége, a báró tehát érzékeny a női szépség iránt. — nos, a báró az, a ki meg fogja hozni mindazt, a miért Matild eped. Matild meg is jelenik férjével, észrevéti magát a báróval, fiatal szépségével, melyet a ragyogó toalette kápráztatóvá tesz — mennyire Gombaszögi Fridára írta ezt a szerepet a szerző! — mindjárt hatást tesz a báróra, a ki udvarolni kezd neki, persze a maga módján: add nekem a szépségedet, adok érte pénzt, selymet, gyémántot, a mennyi csak kell. Az asszony, tudjuk, ezért jött a bálba, de — egy nagystilű kokott tudatos kacérságával-e, vagy pedig még felágaskodó asszonyi önértékeléssel, ezt homályban hagyja az író, — ellenáll, nem adja ilyen könnyen és olcsón magát. A bárót persze csak annál inkább tüzezi az ellenállás, melyet nem várt és nem is szokott meg, szerelmes húrokat kezd pengetni, elérzékenyül, beszél sanyarú fiatal-ságáról, a melyben feláldozta a szerelem minden örömet a karrierért, a vagyonért, hiába igyekszik újra meg újra fölvenni okos, meg-gondolt, vezérigazgatói álarcát, csak újra elérzékenyül, — szóval a báró, a ki az ország köz-gazdaságának sorsát, ezer ember boldogulását tartja kezében, a báró úgy léprement, mint az ostoba kis fenyvesrigó. Igaz, érkeinkkel fellebb- bántásával, a szerelemmel szemben, bárók, pol-gárok, parasztok, bölcsek, genialisok és buták egyforma ostobák vagyunk mind, — de ilyen könnyen és ilyen hamar léprementni a bárók mégis inkább csak a bohózatokban szoktak, mint a valóságban. Végre a báró megkapja az ígéretet: Matild holnap el fog menni hozzá. Kedvünk, melylyel az első felvonásban a darabot kísértük, jó egy fokkal alábbszáll. A darab, a mely az elején egyenes vonalban ment előre, az egész második felvonásban keresztül egyre más sikokra leng át: a bohózat síkjából az operett síkjába — az a jelenet, mikor a báró elcsapja régi kedvesét, merő operett, még a

kuplét is, nem éneklék épen, de mondják hozzá, duettben, az elcsapott asszony meg a férje — s a finomabb tónusú vigjáték, a melyre az első felvonás előkészített, csak egy-egy pillanatra, egy mozdulatban, egy szóban s egy vagy két jelenetben sejdül át.

Matild a harmadik felvonásban a báró felesége, megvan mindene, a mire vágyott, toalette, ékszer, auto, — minden. Mégis elégedetlen, mert beteljesedik rajta az ősi mondás: a gazdagság maga nem boldogít, egyéb is kell hozzá. S különösen nem boldogítja a hiszterikus nőket, kiknek — a hogy Matild a fölönás folyamán ki is mondja — sehogya se jó. Most meg a szerelem hiányzik neki, mert a báró azt tartja, hogy a házasság a szerelemnek legjobb ellen-szere s őt különben is annyira elfoglalják országos gondjai, hogy csak ritkán van egy-egy szabad percze felesége és a szerelem számára. Most is sürgősen Bécsbe kell utaznia; elég bosszantó, hogy készülődésében feltartóztatja Matild néje, a ki közben összeszúrta a levelet huga volt szobaurával, férjét valami mis-kulanciák miatt becsúzták s most a báróban keresztapát keres születendő gyermekének. Ezt még csak lerázza valahogy a báró, de már Ferkeyt, a volt férjét rábizza Matildra, intézze el vele, mit akar. Ferkey áthelyezését jött kérni vidékre, hogy ne kelljen többé látnia volt feleségét, a ki még mindig szeret, de egyúttal visszahoz az asszonynak mindenféle régi szerelmekre emlékeztető díb-dab emléket. A még mindig szerelmes férfi és a szerelemre éhező asszony ezen a nyomon újra találkoznak, egymásra borulnak. Vissza persze nem hajlandó menni Matild a szegénységbe, kompromisszumot ajánl, már t. i. olyat, a milyen az efféle asszonyoknak meg szokott felelni. Ferkeyről persze, a ki eddig férfinak, úrnak, ön-ézetesnek hallottunk emlegetni, nem hittük volna, hogy ebbe a kompromisszumba bele-meg. Végszóra lép be a báró, lekészt a vonat-ról, látja, mi történt. A báró azonban filozofus is, gondoskodik róla, hogy a veszedel-met, Ferkeyt eltávolítsa, de arról is, hogy el ne távolítsa olyan messzire, hogy az asszony szenvedjen miatta, — szóval áthelyeztetni Uj-pestre. Ez az Ujpest úgy hangzik ki — a darab utolsó szava, — mint valami pointe, csak-hogy kissé elgömbült pointe.

Talán sikerült megvilágítanunk a darab igen gyökeres hibáit, ingadozását, motiválásának hol ingatag, hol ötletszerű, hol meg egészen alap-talan voltát. A szerzőben van bizonyos ügye-lemreméltó routine, de ez nem tudatos, nem tapasztalaton alapuló, szóval nem tudás, ha-nem merő eltalálás, mondhatnók ráhibázás, — ösztön. Egyes jelenetei jobbák, mint az egész; nyilván nem tudja még, mint az igazi, kész írók, egészükben látni alakjait, mondanivalóit, az egész darabot, csak az egyes jeleneteket látja maga előtt. Ezért minden látszat szerint való készsége mellett a darab töredékes, itt-ott félszeg, — kezdő kezére valló munka. Egy tulajdonsága azonban van, a mi megmenti, legalább a közönség előtt: jókedvű és mulat-ságos. Nem mindig válogatja meg, mivel mu-lattat; egyszer, Matild néjének harmadik fel-vonásbeli szerepeltetésével izetlenné is válik, elméssége nem mindig friss, de azt meg kell adni, hogy azt az egy jelenetet kivéve mindig megmarad bizonyos színvonalon. Ha nagy író, új drámai felfedezéseket, eddig ismeretlen tar-talmi és formai szépségeket nem kaptunk is benne, de mai drámánk színvonalán mégis csak megállja a helyét.

A színház kitűnő előadásban mutatta be a darabot. *Sebestyén* (a báró) mondhatni jobb volt szerepénél, össze tudta fogni ott is, a hol szétesik. *Gombaszögi Frida* teljes ifjú szépségében ragyogott. *Csontos* megadással állotta helyét statisztaszzerű szerepében, *Z. Molnár* a szobaúrnak elsőrendű genre-alakot adott.

Schöppf Aladár.

1. A kastély főhomlokzata. — 2. Parkrésztől a kastély előtt. — 3. A park kapuja. — 4. Gróf Lónyay Elemér és neje Stefánia kir. hercegnő. — 5. Víztorony a parkban. — 6. Fűzek a patak mellett. — 7. A nővéry-ház.

GRÓF LÓNYAY ELEMÉR ÉS NEJE, STEFÁNIA KIR. HERCEGNŐ ORSZÁGHÁZI KASTÉLYA. — Jeltő Gyula féltérkép.

TÖLTETLEN REVOLVER.

EL BESZÉLÉS. IRTA BERKES IMRE.

Frigyes a gyár első emeletén dolgozott egy meglehetősen szűk fülkében, a honnan kényelmesen megfigyelhette a körülötte nyüzsgő munkásokat. Az íróasztala és a karosszéke alacsony katedrán volt elhelyezve, itt trónolt Frigyes, mint helyettes igazgató s innen szöveggette a maga üzleteinek és életének köz- és arany fonálait. Szótalan, befelé beszélő emberke volt, ravaszkodó, de éles szeme bizalmatlanul szegződött mindenre, a kivel dolga akadt. Hivatalos ügyekben sima, majdnem alattomos tudott lenni, de főnökeivel szemben siránkozó és gerincetlen volt, mint a rossz asszony, a ki attól fél, hogy az ura agyonlövi.

A maga benső jósága, vagy rosszassága, értéke vagy értéktelensége semmit sem jelentett a gyárban. Itt a munka teljesítése volt a fő szempont és e szerint ítélték meg az embereket, akár munkásról, akár hivatalnokról volt szó. Frigyes tündöklő esze azt a szempontot, mint valami bibliai szentséget tisztelte, mert nálánál pontosabb, rendszeretűbb, kötelességtudóbb hivatalnok egy sem volt a gyárban, igaz, hogy az ő pozíciójában nem is türtek volna meg hanyag és felületes tisztviselőt.

Benn az irodában szellemi vagy fizikai munkát nem végzett. Minden ereje a résenlevéssel, az ellenőrzéssel telt el, minden gondolata erre terelődött és ezt annyi túlzással teljesítette, hogy az alantaisai — különösen az intelligensebbek, — kivétel nélkül gyűlölték. Nem valami véres bosszúra ösztökélő haraggal, hanem inkább az undorral kevert lenézéses beszéltek róla apró és ostoba túlzásai miatt. Tekintélye nem sokat ért, de ezzel Frigyes nem törődött, mert nem egyszer mondta, hogy ő csak a kötelességet teljesíti. Neki az a dolga, hogy munkára serkentse az embereket, s ha ő ezt elmulasztaná, főnökeivel gyűlnék meg a baja.

Látványos tehát, hogy a helyettes igazgató okos és praktikus elme volt. Sőt derék és nemes szívű is, a ki sehogysem akarta gazdait megkárosítani. Mindezt tudta Frigyes a végtelenül meg volt magával elégedve. Szeretett is magáról így gondolkodni, s a mikor úgy befelé beszélgetett láthatatlan enjével, mindig dicsérte magát. Soha tanár, szülő, ismerős, feleség, soha senki a világon úgy meg nem tudta dicsérni Frigyes, mint maga. Ebben művész volt, ezen a téren majdnem versenyen kívül állt, mert ő a finom és felsőfokú jelzők megválogatásában, a hálát, elismerést, becsülést és imádatot jelentő kifejezések pedáns összefűzésében olyan grandiózus eredményeket ért el, hogy némelykor maga is elcsodálkozott, miképpen telik kis műveltségéből és régi diákkori olvasmányaiából ekkora és ilyen becses szókincs.

De Frigyes nem volt olyan korlátolt, hogy ezt az önimádatát elfogultságnak minősítette volna. Nem ebben nem értett egyet azokkal a különben hiú és elbizakodott emberekkel, a kik, bármennyire el vannak ragadtatva a maguk nagyra taksált dolgaitól, némelykor önmagukkal meghasonlottan undorral és lenézéssel piszkolják saját cselekedéseiket. A helyettes igazgatónak ebben a kérdésben megvolt a saját filozófiája, a mely abból állt, hogy az önimádat valóságos lelki szükséglet, az élet benső kineve, a munka után való megnyugvás, a láthatatlan erő a melyből minden erőbeli megnyilvánulás táplálkozik, egyúttal — s ezt tartotta Frigyes legfontosabbnak — egy előre preparált védekezési mód minden támadással szemben. Az élet a nagy és kis harcok szakadatlan láncolata, gondolta Frigyes mint eredeti gondolkodó, s mennyivel erősebb ő a harcok zivataraiban, ha előre kikészítve hordja magában azokat a fegyvereket, a melyekkel esetről-esetre védekeznie kell. Semmi vakmerőség, semmi kíméletlenség nem volt ebben az emberben, az élete a védelem különböző taktikái közül forgolódott, s el kell ismerni, hogy ez a defenzív álláspont úgy általában be is vált.

Csak egy hibája volt ennek a filozófiának, s azért volt rossz az az egész elmélet, mert benne volt ez az egyetlen hiba. Az, hogy Frigyes nem szeretett senkit ezen a világon. Mert minden emberben ellenfelet látott, a ki ellen védekeznie kell, sívár, örmötlen és fagyos lett az élete. Örökös reszketésben élt, folyton az járt a fejében, ki ellen, milyen dologban és miképpen kell védekeznie. A főtájkát nem szeretete, mert félt, hogy az állására tör. Az igazgatót, a ki egyébként a legjobb barátja volt, ki nem állhatta, mert egyrészt irigyelte az állását, másrészt el kellett vele hitetnie, hogy ő nélkülözhetetlen tagja az üzemnek s nélküle az egész gyár megbuknék. Tudta, érezte, hogy az igazgató, a ki szintén böles ember volt, ezt nem hiszi, mégis ezzel hitegette állhatatosan, hogy körülbástyázza a maga állását. A munkásokat lelkeiből megvetette, de gorombáskodni mégsem mert velük, mert azonnal arra gondolt, hogy lelőjük vagy feljelentik. Ha itt mégis megbántott valakit, attól titokban még aznap bocsánatot kért. Agya minden keréke a védekezés szükségét zakatolta, gondolkodásának legutolsó szövegére is ez volt rászöve, érzéseinek hullámai is ez a filozófia csapdosta, akár a feleségéről volt szó, akár az egyetlen gyermekéről, akár rokonairól. És otthonában is ilyen volt, száraz, hűvös, keveset beszélő, mégis úgy látta, hogy az ő otthona eszményi, tiszta, a feleségének sok ruhája van, a falakon elég értékes képek függnek, a gyermeke egészséges, s ha nem győtri a gyomorfájás az ebédet is jó étvágygyal fogyasztja el.

Hogy jó, sőt majdnem mint a férj volt, hogy joga volt erre a családi boldogságra, ezt is tudta Frigyes. Egyebet sem kért az élettől, mint ezt, ezért nem ivott, nem kártyázott, nem eszta a feleségét, ezért irtózott minden különleges szeszvedélytől, a mi csak a legáltalánosabb vonatkozásban is közösségekben lehetett volna valami offenzív tervvel vagy gondolattal. Frigyes gyakran úgy érezte, hogy az ő külsője nem szívet, nem vért, nem agyat takar, hanem egy erős, kitűnő, nagyszerűen felszerelt várat, a mely tele van katonákkal, löszrel, robbanó anyagokkal, s hogy ennek a várnak a gépezete azonnal működni kezd, mi-helyt őt bármely oldalról támadás éri.

S minthogy nem szeretett senkit ezen a világon, nagyon természetesnek találta, hogy őt mindenki szerette. Hítte, bár sohasem kérdezte, hogy a felesége is a legkiválóbb embert, a legpompásabb férjet látja ő benne. Évek során semmi szükségét nem érezte annak, hogy a házasság benső szépségeinek lassú elszürkülése mellett erről a hitéről meg is győződjen. Ez már nem tartozott az ő elméletéhez, mert a mint magára nézve kötelességet tartotta az egy életre való hűséget és becsülést, azt a feleségétől is elvárta.

Ilyen zavartalan, harmónikus és tiszta életet élt Frigyes mint férj és mint helyettes igazgató. Meg volt elégedve sikereivel, pénzének gyarapodásával, spekulációinak helyességével és filozófiájának értékével. Már-már bizonyos fentartással és kémlélő eszének okosságával át akart térni az offenzív álláspontra, — s ebben az igazgató lett volna a mintája, a ki mindenben ellentéte volt Frigyesnek, — a mikor egy csunya és alávaló dolog történt vele. Névtelen levelet kapott, s ebben azt írta a jeles névtelen, hogy az ő drága feleségének viszonya van az ő legjobb barátjával, az igazgatóval.

Még a legszubjektívebb felfogás, a mely Frigyesben először nyomorultak, lelketlen önzót, vagy egy mások érdekein átgázoló gonosz strébert látott, — még ez a felfogás sem tagadhatja, hogy ezzel a levéllel s a levélben foglalt valósággal kellemetlen helyzetbe került a helyettes igazgató. A mint ott ült üvegfülkéjében, kissé előrehajolva, zsebében a levéllel, dióbarna szemében a megijesztett ember tehetetlen riadtságával, valóban szármalmas volt szegény, ha éppen rokonszenvesnek

nem is lehetett mondani. Erre, direkt és kiszámítottan erre a hűtlenségre sohase gondolt, s most, hogy a kitűnő defenzív gépezetet mozgásba akarta hozni, az felmondta a szolgálatot. Egész férfi mivolta, a mely eddig az apró harácsolásokra támaszkodott, hogy töle el ne lehessen valamit venni, ennél a vakmerő és kegyetlen zsákmányolásnál nullává törpült. A defenzív fegyverek élettelenek és csorbak voltak ahhoz, hogy a most szükséges támadásnál szolgálni tudtak volna. Maniákus önimádata, mint valami elnyúlt rongy hullott ki megzavart gondolkodásának kepeiből... A fülke üvegabláján át szótlan merevségek bámulta a dolgozó munkásokat.

Dél volt s már négy órája annak, hogy a levelet megkapta. Készült haza. Az igazgató éppen akkor ment el a fülkéje elé, Frigyes alázatosan köszöntötte főnökét, a ki barátságosan intett neki... Hazaviszlek az autómra, — mondta, — siess...

Együtt robogtak Frigyesek felé. Az asszony az erkélyen állt, mosolygott, várta az urát. Frigyes azt hitte, hogy őt várja, de az igazgató tudta, hogy nem az urát várja. Ez az autózás tudniillik egy előre megbeszélte jel volt a délutáni találkozóra.

Frigyes a levelet tovább nem bírta a türelmet. Felugrott az asztaltól s ráordított a feleségére:

— Te utálatos, vörös kigyó! — mondta s az első felhőrdülés után azonnal berekedt. De azért vagy húszszor elismételte még ezt a támadó kiáltást, ámbar az asszony egyáltalán nem volt utálatos, inkább fekete volt, mint vörös, s inkább kövéres mint kigyó. De Frigyes ragaszkodott ehhez a kifejezéshez, s a mint látta, hogy az asszony nem védekezik, mind halkabban dadogott magában, a nélkül, hogy egyetlen szóval is megmagyarázta volna viselkedésének az okát. Az asszony sápadtan ült az asztalnál, s csak akkor nyitotta ki a záját a mikor az ura el kezdett sírni.

— Ne sírj, — mondta neki minden szálamon nélkül.

— Mit? — kapott szóba Frigyes, — még csak ne is sírj! De sírok. Hát tehetek én egyebet, te utálatos, vörös kigyó? Dolgoztam neked, loptam neked, vagyont gyűjtöttem neked, mindent odaadtam neked, a mi bennem érték volt, az egész életem a munka volt, a lelkiismeret, a becsület, s te, te vörös kigyó, te...

— De nem szeretted, nem szeretted, — védekezett az asszony.

Frigyes ijedten nézett a feleségére. Erre nem volt válasza, mert érezte, hogy az agya ég, a vére forni kezd, valami megindul és föltámad benne, hogy kiejtettek előtte egy szót, a mit hosszú éveken át nem hallott, a mi idegen volt az ő önző szívének és számító elméjének. Hogy ő nem szerette a feleségét? Hát mit tett egyebet, mint szeretett? Részletesen és hosszan akarta ezt magyarázni, de már kimerült, erőtlén és ellentállásra alkalmatlan kis fizikuma roskadozott, a mint a másik szobába támolgott s az íróasztala fiókjából kivette a töltetlen revolvért... Meg kell halnom, gondolta Frigyes, mert csak így védhetem meg a tisztességet, a nevemet, a pozícióm.

— Mit akarsz? — kérdezte az asszony.

— Meghalok, — mondta Frigyes bána-

tosan.

A töltetlen revolver csövét a halántékának szorította. S a mint egy pillanatig így állt, világos tudatában annak, hogy nem fog meghalni, de egy benső ösztökélés hipnozában, hogy mutatnia kell a halálraszántságot az asszonnyal, a ki közben rárohant, s kiütötte kezéből a revolvért: ebben a pózban elragadó és gyönyörű volt a defenzív életű Frigyes, gyönyörű mint a halálfeji lepke, a melynek a pusztulását ép úgy nem sietteti a halálfeje, mint a hogy Frigyesét nem siettette a töltetlen revolver.

GORÁLJAINK.

Túl a ködös Tátrán görbe hegvek között, fenn az északi határ mentén — közel 800 méter magasban, él egy népfaj, a mely meg-hazudtolva földrajzi könyveinket, se nem tót, se nem rutén, se nem német.

Ez a nép évszázadokon át megtartotta sajátos jellegét, ősi szokásait és lengyel anyanyelvét. Pedig túl a Beszkeiden a hűtlen Dunajecz-folyó völgyeiben van ezen nép ősi hazája a «Podhale» (Tátraalja, hegyalja) s ott goráloknak (gora, hegy gorál hegylakó) nevezik őket.

Valamikor a XVII. században a Thurzók idejében kerültek Magyarországra — s igénytelenül, csendben, meghűdödtak az új hazában. Már ősi otthonukból azon érzés vezette őket hozzánk, hogy:

Polok, wengier to dwa bratanki
(Lengyel és magyar unokatestvérek.)

Történettudásainknak jobban utána kell néznünk, s akkor napfényre jut majd, hogy a 48-ban a hazában hű tótok egy része gorál volt. Hisz vannak is bizonyára még, kik tanúságot tudnának tenni, hogy Hurbán zászlói alatt egy gorál sem harcolt. A helyett énekeltek a Kossuth nótát s ma is van még több daluk, melyekbe Kossuth nevét szőtték bele, u. m.

Kossuth Lajos cos' ty myslol
Kie jes telo krew przelewoł
Myslele se moc dobrogo
Lo si edloka chudobnego.

(Kossuth Lajos mit gondoltál,
Mikor annyi vért ontottál,
Sok jót terveztem
A szegény parasztnak...)

Vagy pedig:

Mom jo piorka z kohuta
Nieg bog zywi Kossutha.

(Van nekem egy kakastollam
Isten éltesse Kossuthot.)

A betelepített gorálokat azonban csakhamar családok érték. Az új hazában, a melyet ők «Wengry»-nek (Magyarország) tudtak, találkoztak «Svaby»-kkal (német) «Rusiny»-kkal (rutén) nagyrészen «Szloviok»-kal (tót), csak épen, a kikhez jöttek, a wengryket nem találhat sehhol. Csalódásaikat enyhítette némileg, hogy szomszédaikkal tudtak, úgy a hogy beszélni. Kezdetben még meg is voltak saját papjaik, s ők szívük szerint imádhatták Istenüket, később azonban egyházaikat a magyar püspökökhez csatolták. Ez ellen nem lett volna semmi kifogásuk, hisz örültek, hogy leg-alább papjuk lesz magyar.

Ezen reménységükből azonban csakhamar újra csalódás lett, mert tót papokat kaptak, a kik nem szívesen hallgatták az ő lengyel éne-

keiket és imákat, de tót énekekre, imákra szoktatták őket.

Sokáig tartott, míg végre ebbe is beletörődtek s velük született szerénységükkel, hogy senkivel sem kívántak ellentétbe helyezkedni, most már csak otthon fohászkodtak régi nyelvükön az Istenhez, s szent énekeket zengeni kijártak az erdőre, a hol fára akasztott kis képek vagy szent szobrocskák előtt, ezt lengyel nyelvükön is megtették.

A körülöttük lakó tót lakosság azzal is iparkodott hatni rájuk, hogy gúnyolta állítólagos «csúf tót» kiejtésüket, s ők, hogy ezeknek is kedvükben járjanak, megtanultak tótul, s kezdték magukat a tótok testvéreül tekinteni. Lelküket azonban kétség fogta el, hogy most már tulajdonképpen mik lesznek ők? Lengyelek voltak, magyarokká akartak lenni, de a magyarok országában a saját vidékükön senkit sem találhat, a ki magyarnak vallotta volna magát.

A sok csalódás, a mindenképeni megszorítás zárkózottá, bizalmatlanná tette ezt a népet. Ők a testvérménzethez, a magyarhoz vágytak s a tótok befolyása alá kerültek. Érthető tehát, hogy népszámláláskor a tót biztossal sem el-lenkeztek, a ki tótnak kívánta bejegyezni őket, de azzal, hogy «nekem már mindegy, akár tótnak is neveznek, úgy sem fogja pártomat senki», belenyugodtak ebbe is.

Mindennek dacára, bármennyire erőszakoskodott felettük a papok révén a pánszláv érdekek, ők szívükben görcsösen ragaszkodtak anyanyelvükhöz, azt otthonukban szeretettel ápolták, s bár templomaikból, iskoláikból ez rég kiszorult, egymás között mai napig is «po naszemu» beszélnek, s ezzel együtt magyar rokonszenzüket is megtartották.

Minden szegénységük mellett, mivel a földből csak nagy fáradsággal szerezheték ki megélhetésüket, fiaikat mégis iparkodtak iskoláztatni s hol teheték volna ezt inkább kedvükre, mint a magyaroknál. S így a kis diákokat szekereiken leküldték az alföldi városokba, a hol a jó Isten és a jó magyarok gondviselésére bízták őket. Visszafelé vakációra aztán gyalog jöttek a fiúk görbe hazájukba, csoportokban faluról-falura vándoroltak s a wengiereknél mindenütt szíves vendégszeretben részesültek.

Szegeden, Szentesen, Főlegyházán, Csongrádon, Kecskeméten az idősebb emberek még ma is emlékezhetnek a tótoknak nézett, Árva megyéből lekerült «patrizáló» kis diákokra, pedig nem tótok voltak azok, de gorál fiúk.

Tanulmányaik elvégezve, ezek nagyobbbrésze természetesen nem került többé vissza «tót hazájába», de ott telepedett le szerte a nagy alföldi rónán, vagy felkerült a fővárosba, a hol a tudomány terén ma már nem egy ismerket nevet vívott ki magának, de a mellett büszkén vallja gorál eredetét. S nemcsak ő, de hozzátartozói is otthon boldognak érzik

magukat, a miért ha csak egyesek is elkerültek az ő régi óhajításuk földjére, a magyarok közé.

Vannak azonban, a kiket az a csodás hon-vágy visszavitt szülőföldjükre, s ezek ott ke-restek maguknak foglalkozást, felvették őseik viseletét a szép gorál disztiményekkel, s laknak őseik primitív hajlékában, mely azonban tele van az ő sajátos művészettel.

Egyes túlnyomóan gorál lakosságú árva-megyei faluban méltán csodálkozhat az idegen, ha egy parasztnak vélt embert megszólítva az nemesek magyarul válaszol, de magas műveltségéről is tesz csakhamar tanúságot. Vannak ott neves művészek, írók, kik kegyelettel őrzik, ápolják és fejlesztik az ő saját külön irodalmukat, s dolgoznak lelkesen azon eszmén, hogy visszahelyezzék fajtestvéreiket arra a helyre, a mely őket nemcsak tehetségeik, de szívük hajlama szerint is méltán megilleti, a magyarok jóakarati pártfogásába.

Jött azonban idő, hogy a tótok szükségessé látták a tömörülést a magyar hazában s kezdték a gorálokat határozottabban gond-jaikba venni. Tót olvasmányokat, tót újságo-kat adtak kezébe, a melyekből a kultúra után vágyódó gorál tanulni iparkodott.

Csak hogy azt tanulja ezekből a tót lapokból, hogy az általa eddig nagybecsült magyar nemzet barbár elnyomója a szláváságnak s hogy a szlávoknak kötelessége ezen önkény-szel szemben egyesülni, hogy vállvetve gyölöl-jék az elnyomót, a magyart.

Gorálunknak kóvályog a feje ettől a tudománnyal s nem tudja mit tegyen, hallgasson-e tovább is ősei szavára, vagy tagadja meg a múltját s kövesse a szláv rokonok hívó és csábító szótát?

Ez a helyzete manapság a statisztikánkban tótként kimutatott körülbelül százezernyi gorál-ságunknak, a melynek a tót befolyás foly-tán, ma már csak az öregje bírja olvasni is a lengyel írást.

Ezen egyoldalú befolyás azonban nem ma-radhatott sokáig ellenhatás nélkül. Újabb idő-ben néhány gorál, kit sorsa visszahozott szű-kebb hazájába, felfogadta, hogy minden tehet-ségét összevetve felvilágosítja a népet, az el-hagyott helyes útra tereli vissza, gátat vetve a káros áramlatnak.

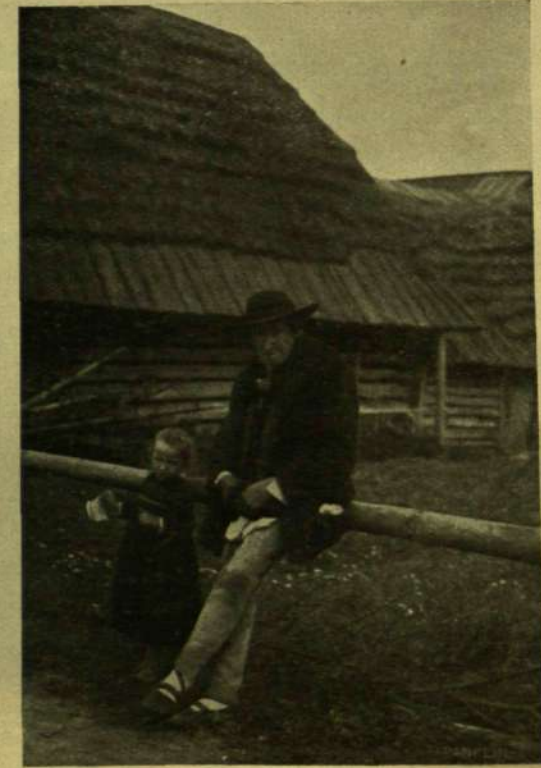
Mozgalmat indítottak, a melynek czélja a gorálság hagyományos magyar rokonszenvének visszahódítása, a népnek a tót befolyás alul való felszabadítása.

E sorokat is a rajongók egyike írta, ki az elmondottak alapján kéri a magyarok szeretetét a hazánknak eddig oly mostohán tartott gyer-mekei számára, a kik oly sok megpróbáltatás után is, csak egy szerető kéz segítségét várják, hogy szívők, lelkek egész meglevél szolgál-hassák régi rajongásuk földjét a magyar hazát.

Stercula Jenő.

GORÁL GAZDA EGYLOVAS FOGATA; EGY SZÁL GYEPLOVEL HAJTJA A LOVAT.

A LEGÖREGEBB GORÁL ÉS AZ UNOKÁJA.

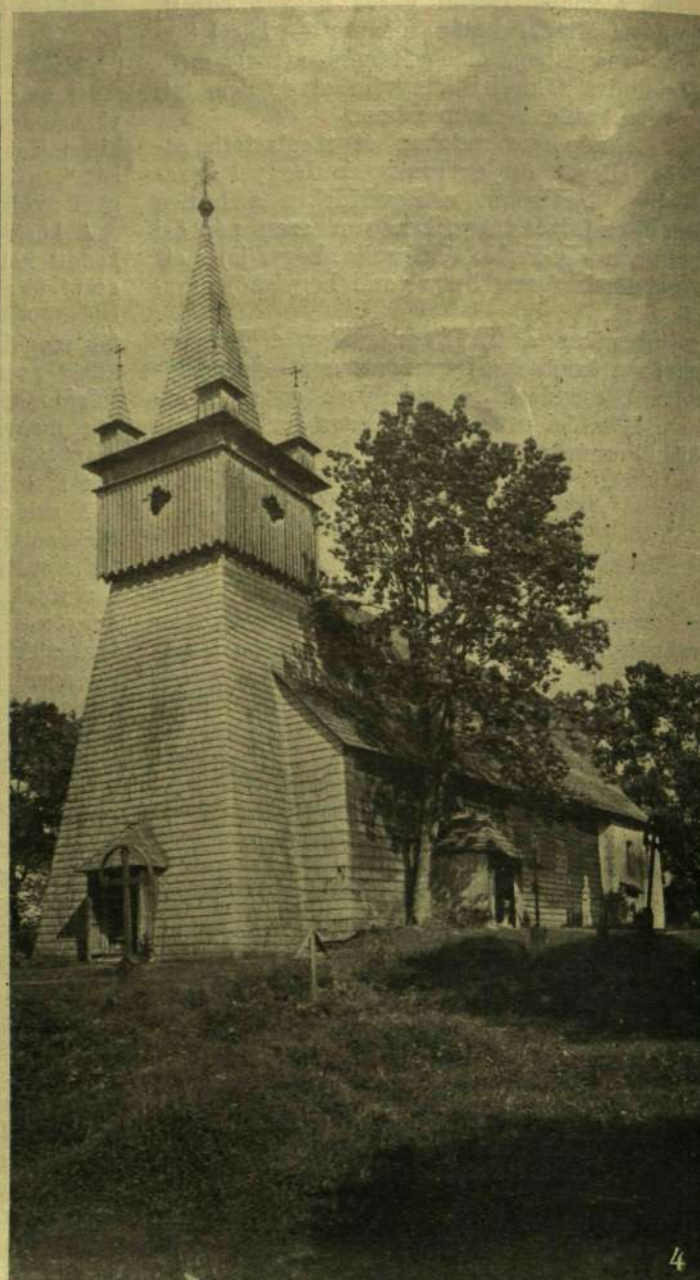
1

2

3

4

5

1. Utcza Oravka faluban. — 2. Tipikus gorál ház Jablonkán. — 3. Gorál férfiak. — 4. Az oravkai fatemplom. — 5. Kis kápolna előtt lengyel egyházi énekeket éneklő gorálok.

AZ ÁRVAMEGYEI GORÁL NÉP VIDÉKÉRŐL. — Balogh Rudolf felvételei.

1

3

4

2

5

1. Gorál fiú. — 2. Gorál menyecske és kislány. — 3. Jablonka falu részlete. — 4. Gorál udvar száradó tűzeggel. — 5. Egy gorál ház belseje.

AZ ÁRVAMEGYEI GORÁL NÉP VIDÉKÉRŐL. — Balogh Rudolf felvételei.

Jelky Gyula felvétele.

SZACSVAY IMRE A LEAR KIRÁLY SZEREPÉBEN, UTOLSÓ FÖLLÉPTE ALKALMÁVAL.

SZACSVAY IMRE.

Nemcsak mint színész, de mint ember is a rendkívüliségek közé tartozik. Mert a rendkívüli ember elhatározása szükséges ahoz, hogy művészi érettségének tetőpontján, kifejező eszközeinek, szellemi és fizikai erejének teljes birtokában megváltják a színpadtól.

Mi bírhatta erre az elhatározásra? Hosszú évtizedek élettapasztalata, a sok keserűség, csalódás, mely legmélyebb törekvéseinek, legszebb sikereinek nyomában járt, a csüggedés pillanataiban meglephette a lelkét és az erős ember elkedvetlenedése legyőzte a művész becságyát.

Mert nem olyan rózsás ám a dicsőség útja, mint a milyennek messziről látszik. Csak a tetőre nem jut fel a mélység sara és hányszor zuhannak vissza tépett szárnyakkal, mielőtt fölérték volna. Szacsavay Imre feljutott a tetőre, de ijedten nézett vissza az útra, a mely mögötte maradt és nem mert megállni. A ki maga belenéz a magyar színpad történetének utolsó két évtizedébe és látja, micsoda fosztogatás történt az utolsó nemzedék művészi kincseiben, az érti majd meg igazán Szacsavay Imre korai távozásának erkölcsi okait.

De egyet már most is megállapíthatunk, még pedig azt, hogy Szacsavay Imre művésze, a maga őszinte, becsületes masszivitásában, magyar jellegében, egyéni öserejének varázsában kiálló ellentéte volt mindennek, a mi az olasz verizmus zászlajával és a német naturalizmus jelszavával színpadunkra özlött. Az ő egyenes, nyílt művészi lelke soha sem ismerte, soha sem értette a színpadi művészetnek azokat a törvényeit, melyek a fönsgest a köznapiaság fertőjébe parancsolták. De azt megértette és egész művészpályáján diadalmasan demonstrálta, hogy a természetnek nem kellett okvetlen alantának is lennie. Az ő művészi törvénye az emberi nagyság monumentális megépítése volt, merész, egyenes vonalakban. A tragédia csúspontjait kereste és a biztos ítéllettel megállapított kiindulástól a végső czigig megállást nem ismert. Fulminans erővel rohogott keresztül a veristáknak olyan kedves nyugvópontokon, a hol — szerintük — az életvalóság a művészi igazsággal találkozik. Szacsavay Imre tudta, hogy ez a találkozás lehetetlen, mert a mióta a világ áll, a mióta az emberi művészet teremteni tud, ezt az érintkezési pontot még senki sem találta meg.

Szacsavay Imre nem is kereste művészetében soha az életvalóságot, sem a kifejezés — úgynevezett — természetes formáit, mert érezte, hogy a művészet nem valóság, hanem igazság.

Szacsavay Imre igaz volt mindig és — a mi művészemberben legérdekesebb — egyénien volt igaz.

Ivánfi Jenő.

CZAKÓ 'LEONA' CZÍMŰ DRÁMÁJA ÉS A CENZURA.

A rendi Magyarország idejében a bécsi kormány különösen megfigyelte a magyarországi irodalmat. Nem elégedett meg azzal, hogy a helytartótanács cenzurái alosztályá megbírált, mi kerüljön sajtó alá; ezenfelül évenként tömör összefoglalásokat készített a magyar irodalmi termékekről s így mintegy ellenőrizte a cenzurái működését is. Az Országos Levéltár (kancelláriai elnöki iratai közt 1847. év 102. szám alatt) megőrizett egy ilyen tömör áttekintést, még pedig az 1845 november 1 és 1846 november 1 közt megjelent termékekről.

A jelentés eléggé tárgyilagos és hű képet nyújt akkori irodalmunkról, azonkívül nem érdektelen már azért sem, mert Czako Leona című drámájáról érdekes adalékokat nyújt.

A jelentés megállapítja legelőször is, hogy a magyarországi irodalmi termékek nem kevesbedtek ugyan az előző évhez képest, de azért nincs haladás sem, a mi annál kedvezőtlenebb, mert a magyar irodalom állapota nem fényes.

A legfontosabbak a politikai újságok, a melyek megmaradtak régi álláspontjukon. A *Pesti Hírlap* ellenzéki; a *Buda Pesti Híradó* konzervatív; a *Jelenkor* nehézkes és határozott színezetű; a *Széchenyi* nem ír bele, nagyon aláhanyatlott; a *Nemzeti Újság* eltért előbbi álláspontjától, előbb katolikus színezetű konzervatív volt, most csak konzervatív, de azért a katolikus papság támogatja s a püspökök 8—10,000 forinttal támogatják a kormány kívánságára, haszná a kormányra nézve mégis kétséges; a *Pester Zeitung* nem önálló, politikai nézetét a magyar konzervatív újságokból vett fordításokkal fejezi ki; a német elem politikai irányára nincs hatással s csak a hivatalos hirdetések tartják fenn; a *Helik* Kossuth szerkesztésében jelenik meg, a ki e szerkesztéssel ártott magának, mert idegen körben mozog; s véleménye szerint nincs elég tudása a kereskedelem-, államgazdaság-, pénzügytanhoz s innen van, hogy a lapnak kevés az előfizetője.

Ezután a könyvekre tér át. A nyomtatott könyvek száma nem éri el a 300-at. Magyar ebből 205.

A szépirodalom terén sok a termék. Császár költeményei új kiadást értek, Garai költeményei tetszést arattak. Egy fiatal költő, Petőfi *Felhők* című excentrikus költeményeket adott ki, a melyek tehetségre mutatnak. Érdekes két népdal-gyűjtemény, még pedig Herczegh V.: *Népdalok*-ja és a Kisfaludy-társaság *Magyar Népköltés gyűjteménye*. Ez utóbbi teljesebb az elsőnél, de csodálatos az elsőnek az az állítása, hogy a társaság nem számíthatván a gyűjtemény kelendőségére, nem adhatta volna ki, ha egy magánember nem járul a költségekhez.

A regények közt Császár elbeszélései és Kuthy: *Hazai rejtelmek* című műve említetők dicsőretek. Nagy Ignác folytatja *Magyar titkait*, de a mily kitűnő volt humora az előbbi kötetekben, oly kevéssé az most. Külföldi regényeket adott ki a Kisfaludy társaság és báró Jósika Miklós.

A drámai művek legtöbbje selejtes, kevés a középzerű, kitűnő egy sincs.

Csodálatos körülmény, hogy a magyar színház által megjutalmazott művek mind megbuktak. A legbolondabb a drámák közt Czako *Leonája*. Ez a mű támadás a pozitív hit és minden államrendi intézmény ellen, olyannyira, hogy a pesti fiatalságnak is erős volt; de a mellett, hogy a mű képtelenség, a szerző szép tehetsége mellett tanuskodik. A magyar drámaírók közt ő a legtehetségesebb, a mi azonban még nem nagy dolog. Szigligeti, a ki néhány év óta nagyon termékeny, folytatja összes drámai kiadását, hasonlóképpen folytatja a különféle drámaírók műveinek kiadását Obernyik és Vachot. (*Nemzeti Színműtár*).

A német művek közt jó Bibanka kereskedelmi statisztikája (3 kiadás), Galletti világtörténete (10 kiadás), Bedens történeti atlasza, Kollár képes természetrajza. Nagy olvasóközlőse van Blumenbach műszaki áruisméjének, Herbert szerbiai és Pfeifer Ida skandináviai útírássainak. Meynert *Ausztria története*, Skreinka rabbik számára írt könyvét

megemlítve, a népliteratúra művek közül kiemeli Deinhardstein elbeszéléseit, Tschabusch-nig modern Eulenspiegel-jét és a Hartleben-nél megjelenő regénytár, a melynek egyik kötete *Eötvös Dorfnótája*. A megjelent francia és angol könyvek nem jelentőségesek. Általános jelenség, hogy a pozitív tudományokban Magyarországon a német irodalomra támaszkodnak, de az eredmény középszerű. Különös figyelmet érdemel az a körülmény, hogy a Magyarország állapotát tárgyaló magyar műveket a külföldön nyomtatják, még pedig leginkább Wigand Ottónál. A mióta a kormány Ausztriában nehézségeket tapasztalt, okosabb lett, nem itt nyomtat, hanem Lipcsében s a röpiratokra rákerül, hogy: cenzuramentes. E röpiratok vagy pasquillusok az érdekes konzervatív politikusok ellen vagy az ellenzék dicsérete, vagy pedig kommunisztikus, forradalmi tartalma. Így a *Magyarok* pasquillja, Horarik műve támadás a vallás ellen, Sztancsics *Népkönyve* forradalmi és kommunisztikus. Dicséretes kivétel Eötvös József *Reformja*, a melyet a cenzura minden fenntartás nélkül engedélyezhetett volna, ha ott-hon akarta volna a szerző nyomtatni, s a melyet valószínűleg Henszlmann fordított németre. Mind e támadások a távolból addig fognak tartani, míg a kormány egy kiadót, pl. Wigandot és egy szerzőt példásan meg nem büntet.

Mint látható, tájékoztató és eléggé tárgyilagos az ismertetés, de természetesen a kormány szempontját veszi figyelembe a politikai műveknél. A kormány ezeket az ismertetéseket nagy figyelmére méltatta, sőt a felség elé is terjesztette. Így történt az ezzel az ismertetéssel is. A felség figyelmét felkeltette Czako *Leonájának* ismertetése s 1847 február 6-án megküldötte a jelentést Apponyi György kancellárnak azzal az utasítással, tudja meg, hogyan nyerhette meg ez a mű a kinyomtatásra vagy az előadásra az engedélyt, egyúttal felhívta intézkedésre ez ügyben és jelen-tést követelt.

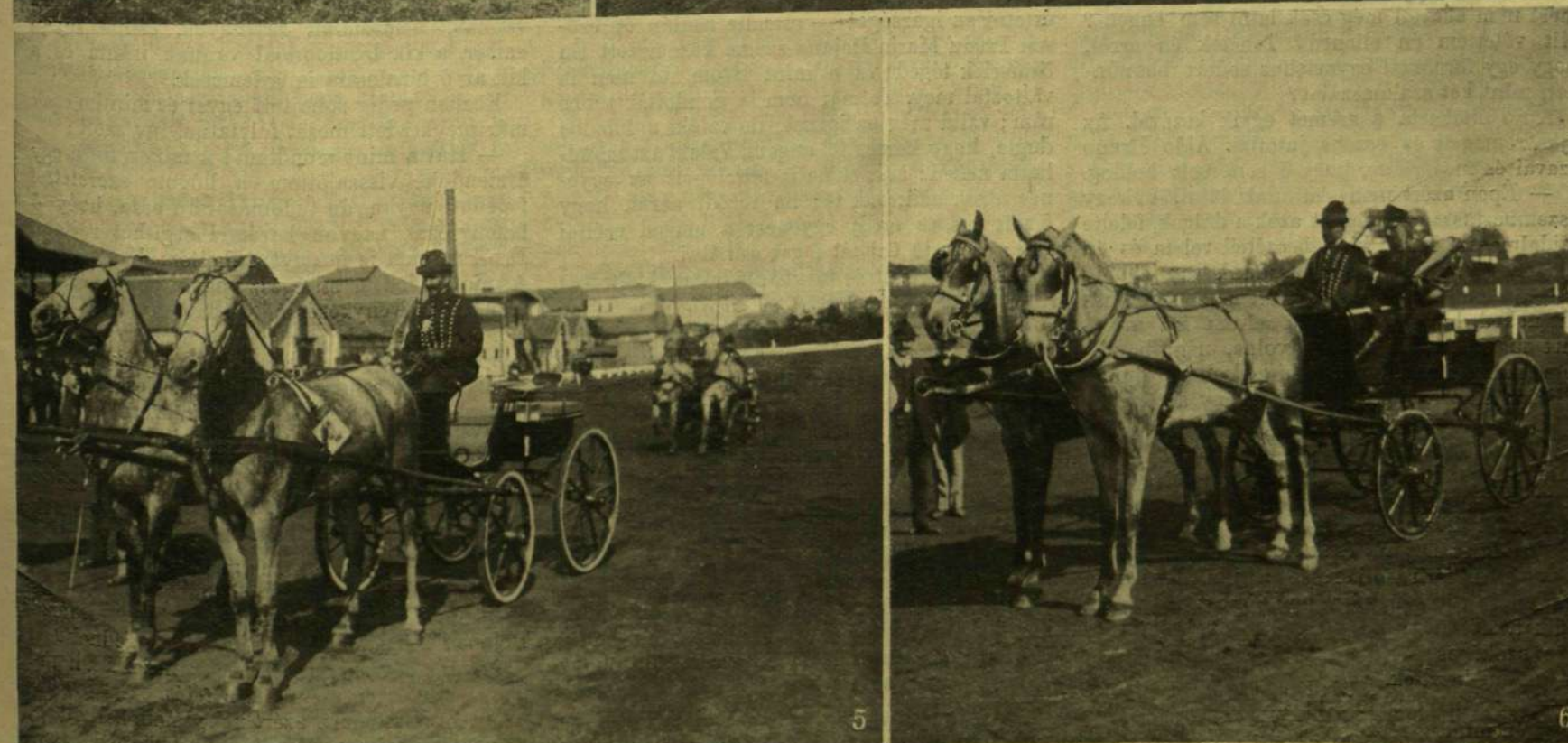
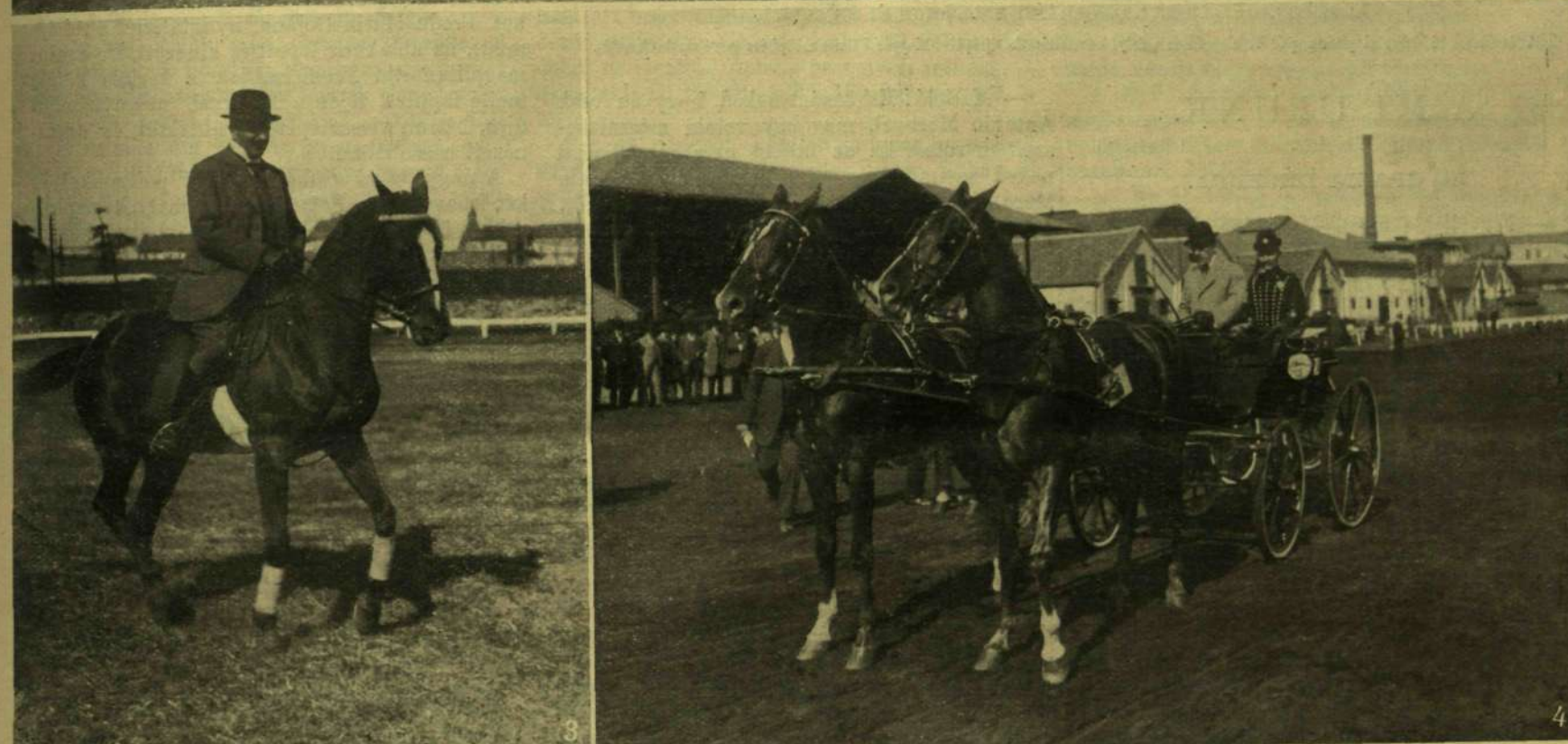
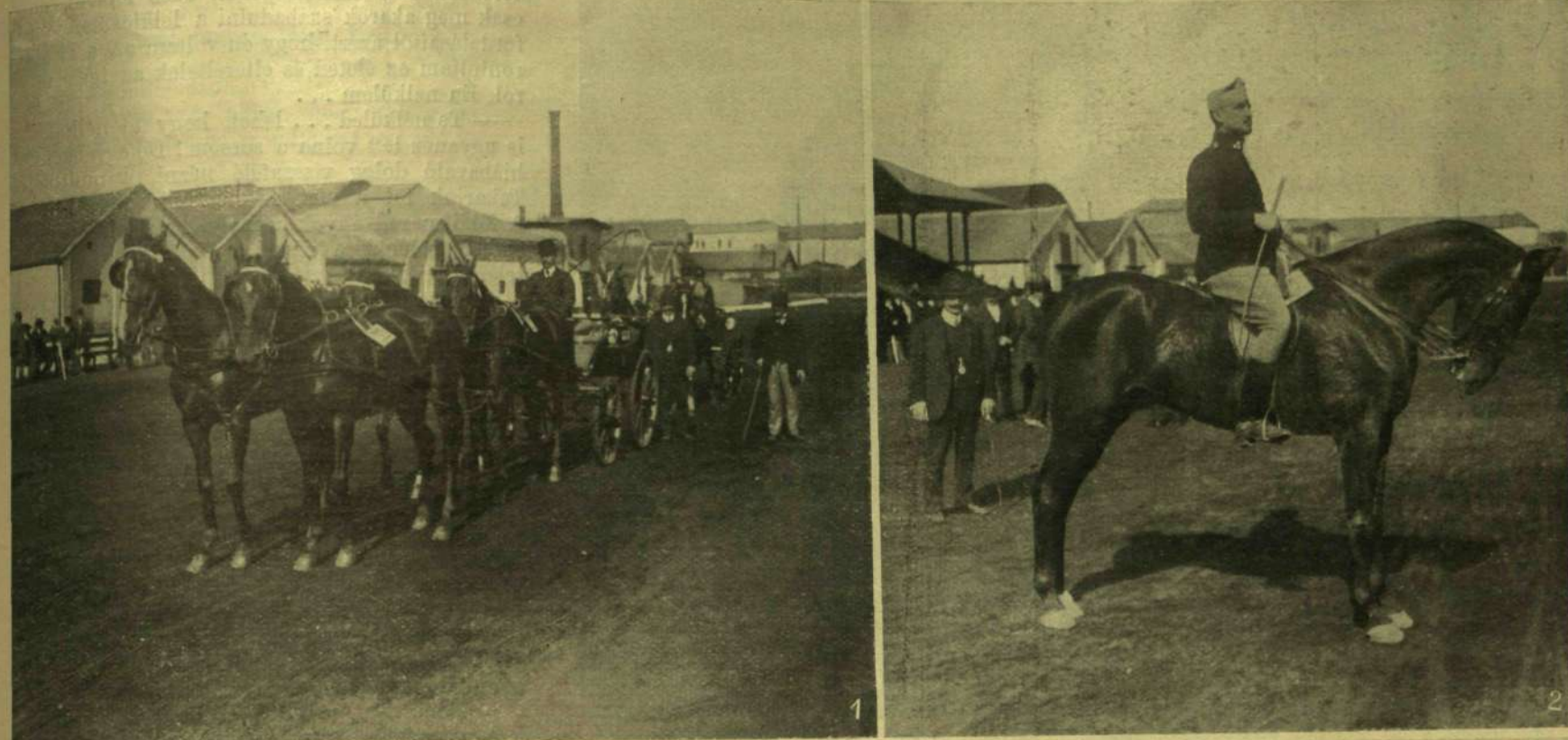
Apponyi áttette az ügyet a helytartótanács akkori vezetőjéhez, Majláth György ország-bíróhoz, hogy a cenzurái hivatal elnökségét szőltsa fel jelentéstételre s ezt a maga véleményével terjessze fel. Ez meg is történt. A hivatalos eljárásból a következők derültek ki. (Kancelláriai elnöki iratok 220. és 282. sz. 1847-ből). Czako 1846 május havában egy *Judith* című drámát adott be a cenzurához, de a cenzura nem engedélyezte ezt, mivel vallásellenes és a jelenre vonatkozó volt, továbbá, mert keresztény állam a színhelye. Czakónak folyamodására tudtul adatott, dolgozza át teljesen művét, hagyjon ki mindent, mi vallás- és államellenes. Ezt Czako megtette, mert átdolgozván drámáját a cselekvény színhelye Bizancz, az idő a XIII. század s a cím *Leona* lett, azonkívül mindent kihagyott belőle, mi gondolkozásra adna okot. Erre megkapta az előadatra az engedélyt. Elő is adták, összesen 4-szer, de nem volt sikere. Az első két előadás hideg és részvét-nélküli volt, a 3. és 4. pedig üres ház előtt adatott elő, úgy hogy a darab lekerült a mű-sorról örökre. S mivel előadott daraboknál sohasem tagadták meg a kinyomtatást, ez is megkapta az engedélyt, de az olvasóközönség-nél nem nyert tetszést.

Az országbíró e jelentéshez hozzátette, hogy a darab tendenciáját tekintve, jobb lett volna ugyan az előadásra az engedélyt meg nem adni, de mivel ez már megtörtént s a mű tetszést nem nyert, a figyelmet magára nem vonta, legjobban volna a figyelemgerjesztés elkerülése végett minden további eljárással, kérdezzetessel felhagyni.

A kancellár elfogadta az országbíró véleményét s maga is azt jelentette a felségnek, hogy a jelen viszonyok közt ez az eljárás a legjobban, nehogy új tárgyalással a már elfelejtett mű érdeket keltsen; azonfelül jelentette, hogy a cenzurát utasította, hogy ily műnek kiadását a jövőben akadályozza meg.

A felség 1847 május 24-iki elhatározásával elfogadta ezt az előterjesztést azzal a hozzáadással, hogy az eljáró cenzor (valószínűleg Cseh János volt) az ő kevéssé gondos eljárása miatt szigorú feddésben részesüljön.

Dr. Viszota Gyula.

1. Fáy György nagydíjat nyert amerikai félvérű négyes fogata. — 2. Zrnovaán Miklós első díjat nyert hűas lova. — 3. Guichenet az orosz ezár tiszti lovász-mestere a czári ménésből származott angol telivér lován. — 4. Górl János első díjat nyert jukker lova. — 5. Wamoser Lajos második díjat nyert jukker fogata. — 6. Kovács Antal díjazott hintós lova.

A TATTERSALLBAN TARTOTT ŐSZI LUXUS-LÓVÁSÁRRÓL. — Jelky Gyula felvételei.

A SZÉKELYUDVARHELYI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM ÚJ ÉPÜLETE.

Az intézetet 1870-ben alapította gróf Bethlen János erdélyi kancellár. Az új épület Magyar Vilmos műépítész terve szerint készült.

A MI URUNK.

Regény.

(Folytatás.)

Irta GRAZIA DELEDDA.

— Figyelj ide most, Marieléná. Bocsnatott kérek tőled, hogy így, kapufélfástól rontottam be hozzád. De meg akarok kérdezni tőled valamit: miért nem akartál beengedni a multkor és miért nem feleltél a levelemre? Nem azért jöttem, hogy alamizsnát kérjek tőled, nem is azért, hogy pénzt kérjek tőled kölcsön. Csak azért jöttem, hogy üdvözöljelek. De te még csak magad elé sem engedtl, elkergettetél és még rosszakat is beszéltél felőlem.

— Ez nem igaz! Én semmi rosszat sem mondtam rólad. Tíz esztendeje, hogy nem láttuk egymást és így szinte azt is mondhattam, hogy mi nem is ismerjük már egymást!

— Azt mondtad rólam, hogy mindig részeg vagyok! De hát láttál-e te engem részegen?

— Jó, de nekem azt mondták!

— Úgy? Hát látod, mégis csak beszélt nekem valaki rólam! Tehát mégis bevalld ezzel, hogy ismerjük még egymást valamelyest és érdeklődünk is egy kicsit egymás iránt. Hát akkor mért nem akartál még csak látni sem engem? Mit vétettem én ellened? Tehetek én arról, hogy egy forgószél egymáshoz sodort bennünket, mint két szalmaszálat?

A nő eltakarta a szemét egyik kezével. Az ajka remegett és eszébe jutottak Aldo Bruno szavai és megértette, hogy ő sem volt boldog.

— Épen azért nem akartalak látni, nehogy eszembe jussanak megint azok a dolgok, felelte fájdalmasan. Most, hogy beszéltél velem és én meghallgattalak, hát mi hasznunk van ebből?

— Semmi! És én csak azért mondom mindent neked, hogy kiöntsem a szívem. Ha mindjárt magadhoz eresztetted volna, nem beszéltem volna így. Hát azt hiszed, hogy durva, állatias filkó lett belőlem? Szegény lettem, ez igaz, szerencsétlen is, de még mindig jó nevelésű ember maradtam. Ezt hangosan is elmondhatom magamról. És ezt te is elmondhatod, mert te is jó modorú vagy.

A nő ránézett újra és bólintott; és mert Predu Maria Dejana csak azért jött, hogy mint jónevelésű férfi fölkeresse a jómodorú nőt, Marieléné úgy gondolta, hogy most már ő is leülhet. És mint jómodorú emberek között ez már szokásos a látogatásoknál, ők is most pletykálni kezdtek.

— Szeretném tudni, ki mondta neked azt, hogy én mindig részeg vagyok.

— A ki látott téged. Sok ember megfordult Antonio Moro háza tájékán és egyszerre csak mint futótűz járta be egész Nuort, hogy te ott vagy nála, reggeltől estig pálinkát iszol és folyvást rólam beszélsz, igazat, meg hazugságot.

— Marielé! Esküszöm neked, hogy én csak Antonio Moroval, meg egy valaki mással beszéltem rólad. Ez az utóbbi nem mondhatott neked semmit sem. Így hát csakis Antonio Moro pletykázhatott: de én nem tehetek erről.

— Meglehet. Az úgys szeret a zavarosban halászni. Olyan ember az, a ki csak azért él, hogy haragot szítson embertársai között.

Miután pedig jól elverték a port Antonio Moron és kiöntötték szívüket a csalafintaságain, Marieléné megkérdezte:

— Te most odafönt dolgozol? Sokáig itt maradsz Nuoróban?

— Ez csakis tőled függ.

— Miért épen te?

— Hallgass rám... ne dühödj föl. Én jóvá akarom tenni... igen, jóvá akarom tenni és el akarom felejtetni a multat. Eppen ezért jöttem ide.

— Nem értelek.

— El akarlak venni... Ne nevéss...

— Nem nevétek, nem nevétek. Inkább sirni szeretnék, mint nevetni!

Nem nevétek és nem is sirt. De az arcára egyszerre mintha árnyék borult volna.

— Te okos ember vagy, a kivel meg lehet értetni az igazságot — mondta azután és erősen Predu Maria Dejana szemé közé nézett. Én ismerlek téged; és a mint látom, te nem is változtál meg. Te már nem is gondoltál többé rám; valld meg az igazat; de valaki a füledbe dugta, hogy keresd föl engem. Valaki azt mondhatta neked: Marieléné is félrelépett az egyenes útról, akárcsak te; ne törődj azzal, hogy ő mit tett, és eredj egyenest a magad czéljai felé: egész jó üzletet fogsz csinálni.

A férfi elpirult és megbámultottan kiáltotta:

— És te elhiszed ezt?

— Elhiszem, hogy így beszéltél neked: egyebet nem hiszek. Azt tudom, hogy nem vagy önző ember; máskülönb, a mikor még gazdag voltál, nem szeretted volna engem, a ki szegény voltam. Oh, én nagyon jól emlékszem még mindenre; én szegény voltam és rosszul bántak velem; és én még csúnya is voltam, a mi még rosszabb, mint utolsó szolgátlósnak lenni. Én emlékszem Predu Maria Dejana és nem felejtettem el semmit, semmit sem. És mindig áldottalak téged a lelkem mélyén, mert olyan jó voltál hozzám, akkor! Ha most olykor föl is dühösködök, annak az az oka, mert te rosszakat mondtál felőlem, a nélkül, hogy tudnád, igaz-e az, vagy nem, a mit az emberek beszélnek. Mit tudnak azok rólam? Te gazdagnak is tarthatasz engem és e helyett koldus szegény is lehetek. Te szerencsésnek és boldognak is hihetsz, pedig épen úgy boldogtalan is lehetek. Mit tudhatsz hát te rólam, mondd?

— Én semmit se tudok rólad, Marieléné. Én csak azt az egyet tudom: ha azt hiszed, hogy

jóvá tehetem a multat, hát én kész vagyok erre. Én nem akarok pénzt, édes lelkem, én csak meg akarok szabadulni a lelkiismeretem furdalásaitól azért, hogy én voltam az, a ki elrontottam az életed és eltereltelek az igaz útról. Én nélkülem...

— Te nélkül... lehet, hogy te nélkül én ugyanez lett volna a sorsom! De egyébként, hiábavaló dolog visszafelé nézni, a multba! Takarjuk föl a sirt és nézzünk csak belé! A földi maradványok, a melyek valamikor élő ember testének a részei voltak: most érzéstelen csontok!

Akarata ellenére is mosolyognia kellett Predu Maria Dejanának ezen a borzalmas hasonlaton. De bár érezte, hogy a nőnek igaza van, mégis azt felelte:

— Mi még nem haltunk meg, mi még élünk, Marieléné! Mit szólsz ehhez? Én elevenen kerültem a sirba és elevenen jöttem ki onnan. És te annyira élőnek, elevennek érzed magad, hogy vörösbé öltözöl, mint valami farsangi jelmezbe.

— A mi vidékünkön is, mesélte a nagyanyám, a régi időkben vörösbé öltöztették a halottakat. De elég volt ebből, Predu, ne beszéljünk többé erről. Te azt mondtad, hogy egyszerűen csak azért jöttél, hogy üdvözölj engem! Most adok neked valamit inni; és te beszélj meg nekem a mi falunkról.

— Nem, nem, nem kell ital. Már ittam ma!

A nő mégis föllállt és előhozott egy palackot. Predu Maria Dejana, nyugtalanul a ruhája miatt, az ablakhoz lépett és kinézett. De a mint megpillantotta Predicheddát, a kerítés köfala mellé lapulva, fején a kosárral, megnyugodott újra, bátran visszalépett az ablaktól és körül nézett a szobában.

A nagy, tágas szoba tele volt polczokkal és két íróasztal is állott benne, a melyek papírokkal írószókkal, voltak borítva. A székeken és a bivalybőrökön is, de még a földön is, mindenütt könyvek és jegyzetek hevertek. De a mi a legfőképen magára terelte Predu Maria Dejana figyelmét, az az aczélpántos, belülről is aczéllemezekkel bélelt pénzes páncél szekrény volt. Feléje tartott, hogy közelebből is megvizsgálja. De egyszerre, hirtelen megállott és átvillant agyán ez a gondolat:

— Itt hagyott engem egyedül! És a bizalomnak ez a jele örömmel és boldogsággal töltötte el. Ez volt ma már a második bizonyítéka az asszonyképnek ő iránta tanúsított jóságáról és bizalmáról.

Marieléné visszajött és megkínálta egy pohárka pálinkával.

— Még egygyel? — kérdezte azután a nő és máris magasra tartotta a palackot.

És ő elfogadta a második pohárkát is és a szeme fénylett, csillogott és most úgy érezte, hogy az egész nagy világ csak jó emberek vannak, nemeslelkű asszonyok, csupa olyan ember, a kik bizalommal vannak iránta és a kik az ő bizalmára is érdemesek.

Közben pedig sóhajtott egyet és mintha csak már megkezdett mesét folytatna, így szólt:

— Hát a mint mondtam! A mikor, most egy esztendeje, visszajöttél, a hügom szeretettel fogadott ugyan, de tudomásomra adta, hogy ő bizony csak nagyon kevéssel segíthet rajtam. Erről magam is meggyőződhettem hamarosan.

A mint tudod, a mi egész vagyonunk a füstbe ment; a törvénykezés úgy fölfalt mindent, mint a hogy a kutya lerágja a húst a csontokról. Arra gondoltam hát, hogy munkát keresek, de ott nem lehetett semmit se csinálni. Keserves egy esztendő tégőttem így azt, esküszöm neked a lelkem üdvösségére! Ó te, édes lelkem, te tudod, hogy én nem vagyok azok közül való, a kik tüzhelyről-tüzhelyhez járnak és történeteket mesélnek és egy-egy pohár bort iszogatnak hozzá... Inkább meghalnék... Igen, meghalni! Talán a jó Isten is megbocsájt azoknak, a kik kétségbeesésükben ölik meg magukat...

— És te akarsz megölni, Predu Maria Dejana? Mit adnál hát enni a feleségednek?

A férfi megint elpirult, összeráncolta a homlokát és büszkén megrázta a fejét.

— Ó, az istenért, azért nekem nem kell olyan nagyon szármalmas teremtsének tartanod most már engemet. Egészséges vagyok; van két erős karom. És aztán, ha elveszlek téged feleségül...

— Kérlek, ne beszéljünk többé erről!

— És mégis, gondold meg Marielé! Én tudom nagyon jól, hogy neked férjhez kell men-

ned, Marieléné! Ne hidd azt, hogy önzésből, érekből gondolok rád: nem, nem édesem, te tévedsz! Ha férjhez kell menned, gondold rám, ha van szíved. Én elveszlek téged akkor is, ha csak egy szál ingben jössz hozzám. Gondold meg!

A nő elgondolkozott.

— Bizonyos vagy abban, hogy nekem férjhez kell mennem? Ki mondta ezt neked? Szeretném tudni.

— És te, talán te elárulod nekem a titkaidat? Mondd meg te a te titkaidat és én elárulom az enyéimet!

— Ki ne ösmerné az én titkaimat? Hiszen azt látom, hogy még te is ösmernéd őket! Rajta hát, mondd el, hogy mit tudsz. És én esküszöm neked, ha van valami igaz benne, a mit mondani fogsz, hát én bevallom neked!

— Figyelj ide — mondta a férfi, mialatt a nő az ajkai szélét harapdálta, hogy a reszketését leplezze. — Úgy fogok most veled beszélni, mintha csak gyönnék. De nem szabad még csak meg se kérdezned, hogy kitől hallottam, a mit tudok. Én azonban bizonyosan tudom, hogy a... te gazdád el akar költözni Nuoróból és meg akar szabadulni tőled. De előbb férjhez akar adni.

— Egy szó sem igaz belőle! — kiáltotta Marieléné és kezét az arca elé emelte, mintha el akarná takarni a haragját és fájdalmát.

A férfi azt gondolta magában:

— Most aztán szép dolgot csináltam.

A nő nem is nézett rá, még jó ideig.

— De hát értjük meg egymást Marieléné! Ismétlem neked, hogy én nem önző szándékkal jöttem ide. Én nagyon meg lennék elégedve, ha ő elkergetne téged. Megvárnák a kapu előtt és azt mondanám neked: gyere velem, édes lelkem, van egy darabka kenyérem, osszuk meg!

Marieléné a tenyerebe hajtotta a fejét, ujjait beléfúrta a hajába és a fogaikat csikorgatva, úgy meredt le a földre, mialatt a férfi, egyre attól tartva, hogy túlságosan messzire merészkedett el, föllépett és így szólt:

— Bocssás meg, ha fájdalomt okoztam neked. De te akartad, hogy megmondjam az igazat.

— Most tüstént meg fogod nekem mondani, hogy kitől hallottad mindezt! — kiáltotta a nő és fenyegetőleg nézett rá.

— Ó nem, ezt nem mondhatom meg!

— Antonio Morotól hallottam! És ő az, a ki idehívott téged, ő az, a ki játekokt üzött belőled, de én velem is. És ő az, a ki ezt az egész dolgot szóvi és rendezgeti, az a nyomorult naplopó! Ő megfizeték én még ezért neki!

— Marieléné, esküszöm, hogy nem ő volt az. Ha ő tud valamit, hát azt én tölem tudja. Ne bántsd hát Antonio Morot.

— Akkor csak egy nőszemély lehet.

— Igen, egy nőszemély — felelte a férfi, azt remélve, hogy ekkor majd megnyugszik Marieléné. De az e helyett most fölugrott, mint egy fúria és ideges kezével megragadta Predu Maria Dejana karját.

— Meg kell mondanod, hogy ki az!

— De hát mit törődöl te ezzel? Hiszen te magad mondtad, hogy mindenki ösmeri a te titkaidat.

— El nem mégis innen addig, a mig meg nem mondd, hogy ki az. Én tudom már most is, hogy ki az, de a te szádból akarom hallani a nevet.

— De hát, az Isten szent szerelmére, én nem akarok pletykákat! Ne bánj velem úgy, hogy megbánjam azt, a mit mondtam... és megbánjam azt is, hogy idejöttem...

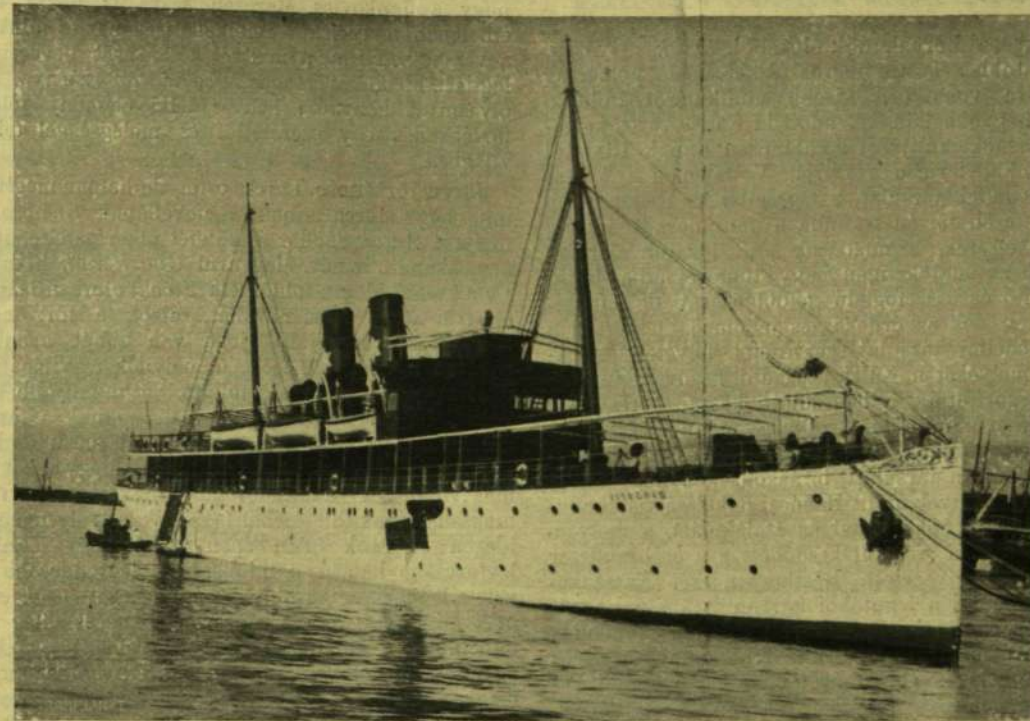
— Csak akkor fogod igazán megbánni... ha nem mondd meg, hogy ki az! Beszélj hát, mondd hát meg a nevet! Mindenre el vagyok készülve!

— Eressz innen! Te most nagyon föl vagy ingerülve: majd máskor még beszélünk erről.

A férfi megpróbálta volna, hogy kerekelt oldjon, de félt. Marieléné magánkívül volt, kiáltva, rikácsolva követte, elszántan és feldühödvé, és mint valami veszett macska kapaszkodott bele és nem akarta elereszteni, a míg ki nem mondja a nevet.

— Marieléné! Megbolondultál? Eressz el. Az egész utca összeszalad.

— Bánom is én! Csak jöjjön ide mindenki! Hadd kiabáljam közük... lám, ez is tudja már, hogy engem el akarnak innen kergetni, ki akarnak dobni, mint egy utolsó cseléd-

AZ UNGARO-CROATA «VISEGRÁD» NEVŰ ÚJ GYORSHAJÓJA, MELY 8 ÓRAI IDŐMEGTAKARÍTÁSSAL JÁR FUME ÉS CATTARO KÖZÖTT. — Pallan féltétele.

leányt... azok után, hogy mennyit dolgoztam... hogy mennyit szenvedtem!... Mindenki tudja már ezt, mindenki! Mi volt nekem ebből az életből? Rabszolgá voltam mindig... és most!... Beszélj hát! Mondd meg azt a nevet.

Rekedt, rikácsoló hangon ordított és a férfi zavart tétova viselkedése még jobban fölbátorította.

A férfi pedig most úgy érezte, hogy nagy gyönyörűség volna néhány ökölcsapást mérni rá, de a félelem, hogy ezzel aláruhá és kompromittálna magát, megfékezte az ökleit. Hirtelen erőszakos kísérletet tett, hogy kiszabadítsa magát a nő kezei közül és a lépcső felé taszítva Marielénét, most már ő is kiabált:

— Eressz el! Hogy vinne el az ördög!

— Sebastiana volt?

— Igen, persze hogy ő volt! Ő volt! — mondta fásultan és közömbösen.

Marieléné most eleresztette és lihegve, tántorogva elvágódott a lépcsőfordulón. A férfi pedig nagy ugrásokkal rohant lefelé, de már az első lépcsőfordulónál valami megbánás-félet érzett, fölnézett a nőhöz és odakiáltotta:

— Nem is ő volt! Tudod: nem is ő volt!

Az utcán Predichedda került eléje és Sebastiana, a kik egymással beszélgettek és tréfálkoztak. Talán épen ő róla beszéltek, mert a mint meglátták, egyszerre elhallgattak és feleje fordultak.

— Gyere, beszélnem kell veled! — mondta Sebastianához lépve és egyik karját megragadván, Antonio Moro háza felé tolt a lányt.

— A népek, a kik a templomból jöttek, még látták őket, a mint beléptek a kis udvarba. Predichedda kint maradt az utcán, a napsütésben, de már nem nevetett többé és e helyett inkább ijedten nézte a saját árnyékát, a melynek óriási feje volt.

— Figyelj ide — mondta Predu Maria Dejana most, az udvarban, Sebastianának. — Épen az imént voltam Marielénánál. Rettenetesen haragszik rád...

— Szabad tudnom, hogy miért?

— Ezt... ezt nem tudom magam se! Pletykák... Én elmondtam neki azt, a mit már annyi helyen hallottam felőle... hogy Perró férjhez akarja adni... Ő pedig a fejébe vette, hogy én ezt csak tetőld vizsgálatom... Vigyázz hát, ha hazamégy, mert attól tartok, hogy rádvét magát...

Sebastiana nevetni kezdett, de elsápadt és kezét ökölbe szorítva, kinyújtotta a karját, mintha a saját erejét vizsgálgatná. Orrezimpái remegtek és ragyogó szemében vad, szilaj tűz lobogott.

— Nem fog megfojtani, azt tudom! Csak próbálja meg, merje megpróbálni, hogy hozzáam nyuljon! Éppen ezt szeretném magam is! — kiáltotta és átfutott a kis udvaron kiszaladt, szilajon, mintha át akarna ugrani a kökerítésen.

Predichedda utána kiáltott, de a mikor választ sem kapott, beszaladt a viskóba.

— Mi történt? — kérdezte Dejanától, a ki bután nézett maga elé. — Mi történt itt?

A férfi elmondta zavaros beszédét, hogy meglátogatta Marielénát és tréfásan elmondta neki, hogy miket beszélnek róla és ő ezért Sebastianára dühödött föl.

— Ne is törődj a dologgal — mondta a lányka. — Sebastiana tud majd védekezni és ha kell, akár ki is kaparja Marieléné szemét.

De Predu Maria Dejanat ez még nem nyugtatta meg. Szerette volna — ést ezt meg is mondta — megvárni Antonio Moro hazatérését és a helyett, hogy az új ruhát levetette volna és felöltötte volna régi rongyait, a mint ezt Predichedda óhajtotta, egyszerűen leült az ágy szélére és lehorgasztotta a fejét. Az ajka szelén mély ránc vetődött föl és egész arca kedvetlenséget és szomorúságot tükrözött vissza.

Predichedda kiment az utcára, de rövidesen megint csak visszajött, nyugtalanul.

— Signor Dejana, ne szerezen nekem még több bajt. Vétközze le az új ruhát és tegye vissza a helyére.

— Jó. Megteszem — mondta elgondolkozva. — Elmehtsz nyugodtan.

IV.

Marieléné az alatt a rövid idő alatt, a mig valami heves fájdalomtól a földhöz sújtva ott ült a lépcsőfordulón, a sorsára, egész életére, multjára visszagondolt, mint a hogy ezt a haldoklók megteszik, és villámsebesen megvizsgálta lelkiismeretét.

— Ő is hívó lélek volt, de a hitében nem volt olyan, mint Predu Maria Dejana. Ő úgy érezte, hogy neki jogában áll még Istennel is vitára kelné és ingerülten kérdezte:

— De hát mit is csináltam én, én? Mi az én vétkem, hogy így kell elpusztulnom, a megáldoztatástól és a haragtól?

— Tudta jól, hogy ő is vétkezett: de a mikor az isteni igazságszolgáltatás mérlegére fölrakta bűneit és szenvedéseit, úgy találta, hogy az utóbbiak lenyomják a mérleg serpenyőjét. Úgy találta, hogy ő senkinek sem okozott rosszat. Látta magát kis gyerekeknek, nyomorúságos, sőt, sok éhes gyerektől lármás lakásában; az egyik szoba-sarokban, a piszkos szalmazsákon ott feküdt egy ember, egész fiatal még, de gyógyíthatatlan idegbajától máris úgy lefogyva, összezsugorva, mint valami csontváz. És az egész multja megjelent újra előtte, mint valami sötét rengeteg, a melyben nem lát tisztán egyebet, mint testvéreinek maszatos arczocskáit és azt a férfiarozot, sárgás bőrével, lehúnyt szempilláival, a melyek meg-megrándulnak, fakó ajkával, a mely lassan ki-kinyílik és becsukódik, egyre, egyre, folytonosan, mint valami szelep-

(Folytatása következik.)

lehet beszerezni
különgözetlen minőségű
Gyümölcsfaalanyok
Gyümölcs és Sétányfák
Sima gyökeres és oltott
SZŐLÖVESSZÖKET.
Árjegyzéket ingyen küldünk

FISCHER és Tsa

Magyar királyi Államvasutak
Igazgatóság
287563. 1913. sz.
F II.

A magyar királyi államvasutak téli menetrendje 1913-1914. évre.

A magyar királyi Államvasutak vonalain és állomásainak magánvasutakhoz folyó évi október hó 1-én a téli menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényben lévő nyári menetrenddel szemben a következő lényegesebb változásokat tartalmazza:

A budapesti nyugati pályaudvar-esztergomi és a buda-császárfürdő-6-budai vonalon.

A Piliscsabáról Budapestre este 9 ó. 25 p.-kor érkező vasár- és ünnepnapon szeptember hó 30-án, a Budapestről Piliscsabára d. u. 1 ó. 05 p.-kor induló és a Piliscsabáról Budapestre este 8 ó. 15 p.-kor érkező vasár- és ünnepnapon pedig november hó 10-én megszűnik.

A szombathely-pinkafői vonalon a pinkafői-Nagyasszony-háza jelenleg d. u. 4 ó. 41 p.-kor induló vonat Pinkafőre d. u. 2 ó. 32 p.-kor fog indulni.

A budapest nyugati pályaudvar-márcshegyi vonalon az Ersekújvárról Budapestre éjjel 11 ó. 50 p.-kor érkező vonat megszűnik, a Párkány-Nánáról Budapestre délután 8 ó. 45 p.-kor érkező vonat csak Nagymarostól közlekedik; a Budapestre este 7 ó. 55 p.-kor induló vonat Párkány-Nána helyett csak Váczig közlekedik; a Budapesttől Nagymarosra d. e. 11 ó. 35 p.-kor induló és a Nagymarosról Budapestre este 8 ó. 10 p.-kor érkező vasár- és ünnepnapon vonat megszűnik; a Budapesttől d. u. 3 ó. 55 p.-kor és d. u. 5 ó. 20 p.-kor induló vonatokat Szob helyett csak Nagymarosig közlekednek; a Nagymarosról Budapestre éjjel 10 ó. 25 p.-kor érkező vonat csak Vácztól marad tovább; a Nagymarosról reggel 6 ó. 35 p.-kor Budapestre érkező és Budapesttől éjjel 11 ó. 35 p.-kor Nagymarosra induló vonatokat Vácz és Nagymaros között megszüntették; a Rákospalota-Ujpesti Budapestre éjjel 3 ó. 51 p.-kor érkező vonat elmarad, megszűnik végre a Pozsonyból Márcshegyre este 8 ó. 10 p.-kor induló vasár- és ünnepnapon vonat; a Budapesttől Márcshegy felé d. u. 2 ó. 40 p.-kor induló gyorsvonat Párkány-Nána és Galánta állomásokon nem fog megállni, helyette a két állomáson a d. u. 2 ó. 30 p.-kor induló gyorsvonat áll meg.

A lipótvár-pozsonyi vonalon egy új vonal helyettesítik forgalomba, indul Pozsonyból d. u. 4 ó. 25 p.-kor, érkezik Lipótvárra este 6 ó. 02 p.-kor.

A vács-ípolysági vonalon a Vácra/Ipolyságra d. u. 9 ó. 59 p.-kor induló és a Ipolyságról Váczra este 9 ó. 13 p.-kor érkező vasár- és ünnepnapon vonat megszűnik.

A parkány-nána-garamberezcei és garamberezcei aranyosmári vonalon a Léva-ról minden hétfőn reggel Aranyosmárra induló levél-sári vonat megszűnik.

A ersekújvár-németprónai vonalon a Németprónáról Nyitra felé d. u. 3 ó. 43 p.-kor induló helyettesítik a személyszállítást Nagybaláz és Nyitrafalva között megszűnik.

A pástyán-verbődi vonalon a vasár- és ünnepnapon idegyonvontat megszűnik.

A hollák-trencsénitől-trencsénitől-füredi vonalon a Trencsénitől-füredre éjjel 1 ó. 01 p.-kor, reggel 4 ó. 42 p.-kor, d. u. 5 ó. 29 p.-kor és éjjel 10 ó. 18 p.-kor induló, valamint az oda éjjel 3 ó. 20 p.-kor érkező vonat megszűnik.

15 p.-kor, d. u. 2 ó. 05 p.-kor, este 8 ó. 40 p.-kor és éjjel 11 ó. 55 p.-kor érkező motoros vonatok megszűnnek.

A nagyszombat-jéki vonalon a Nagyszombatra reggel 5 ó. 55 p.-kor érkező vonat Szentecze helyett csak Jabloncztól közlekedik.

A budapesti keleti pályaudvar-hatvan-ruttkai vonalon a Budapest-Józsefvárosi Godóllóról reggel 5 ó. 50 p.-kor érkező és a Budapest-Józsefvárosi Godóllóra este 7 ó. 00 p.-kor induló vonatokat vasár- és ünnepnapokon nem fognak közlekedni. A vasár- és ünnepnapon Budapest-Godólló között megszűnik.

A budapesti keleti pályaudvar-lawozsevi és a miskolc-kassai vonalon a Budapestre Kassa felé d. e. 9 ó. 35 p.-kor induló és a Budapestre Kassa felé este 6 ó. 25 p.-kor érkező id. gyorsvonat szeptember 30-án megszűnik, december 15-től február 28-ig azonban ismét forgalomba helyezték.

A máramaros-sziget-aknaszlatinal vonalon a Máramarosszigetről d. u. 3 ó. 40 p.-kor induló és oda délután 4 ó. 30 p.-kor visszafutó idegyonvontat megszűnik.

A budapesti keleti pályaudvar-predóli vonalon a Nagyváradi Kőbánya felső pályaudvarra minden hétfőn reggel 6 ó. 33 p.-kor érkező vonat forgalma átterjesztetik Budapesti keleti pályaudvarra, ahova reggel 6 ó. 40 p.-kor fog érkezni; a Budapesttől Nagyváradi d. u. 3 ó. 25 p.-kor induló és a Budapestre Nagyváradi este 8 ó. 10 p.-kor érkező vasár- és ünnepnapon vonatpár megszűnik.

A Predóli-Budapest nyugati pályaudvarra reggel 7 ó. 35 p.-kor érkező gyorsvonat Árpád-állomáson szeptember 16-tól kezdve feltélesen meg fog állni; a Budapest nyugati pályaudvarról este 9 ó. 35 p.-kor és az este 10 ó. 50 p.-kor induló gyorsvonatoknál a megalás Koloza-Kolozs-kázi szeptember 15-től kezdve megszűnik; a K. lozsvárról Budapestre d. u. 1 ó. 13 p.-kor induló gyorsvonat Szatmár-állomáson október 1-től kezdve nem áll meg; Zichyvárbánál a vonat a téli évi társaságot nem áll meg. A Budapest nyugati pályaudvar-Kolozsvár között közlekedő Budapest nyugati pályaudvarról d. u. 2 ó. 25 p.-kor induló, valamint az oda d. u. 1 ó. 50 p.-kor érkező gyorsvonat III. osztályú utasokat nem fog szállítani, helyette a Budapest nyugati pályaudvar-Szekelyköcsárd-Marosvásárhely között közlekedő Budapest nyugati pályaudvarról este 10 ó. 50 p.-kor induló, valamint az oda reggel 6 ó. 50 p.-kor érkező gyorsvonatpár lesz III. osztályú utasok szállításhoz berendezve.

A szekelyköcsárd-marosújvári vonalon az éjjeli vonatpár megszűnik.

A marosludas-besztercei vonalon a Marosludasról-Nagyecze-Budatlkére jelenleg este 6 ó. 18 p.-kor induló vonat már délután 4 ó. 20 p.-kor fog indulni.

A nagyváradi-püspök(félsziget)fürdői vonalon a fürdőváratól Budapestre közlekedő vonatok megszűnnek.

A nagyzeben-écseni vonalon a nyári idegyonvontat megszűnik.

A budapest nyugati pályaudvar-orsovai vonalon a Budapesttől Ceglédre d. e. 11 ó. 55 p.-kor induló és a Budapestre Ceglédre este 9 ó. 20 p.-kor érkező vasár- és ünnepnapon, valamint a Szegedről Kiskunfélegyházára este 8 ó. 10 p.-kor induló és a Szegedre Kiskunfélegyházáról reggel 5 ó. 37 p.-kor érkező nappali vonatok megszűnnek. Karánsebestől Lugosig a Karánsebestől este 10 ó. 30 p.-kor induló tehervonatnál a személyszállítás megszűnik.

A temesvár-józsefvárosi-buziásfüredi vonalon a Temesvárról-Józsefvárosra Buziásfüdől este 9 ó. 12 p.-kor érkező vonat helyett a Temesvár-Józsefvárosra este 7 ó. 10 p.-kor érkező vonat fog közlekedni.

A szombolya-nagybecskerekeli vonalon a Torontáskőcsényre reggel 7 ó. 55 p.-kor érkező vonat Nagybecskerek helyett csak Nagybecskerek felől fog közlekedni.

A kisnyír-kerekegházi vonalon a Kisnyírra d. e. 11 ó. 31 p.-kor érkező és az onnan d. e. 11 ó. 45 p.-kor induló vonat megszűnik.

A cegléd-kupai-kovácsmajori vonalon a Ceglédre Csemő felől éjjel 8 ó. 39 p.-kor induló és a Ceglédre Csemő felől reggel 6 ó. 10 p.-kor érkező vonat a november 1-től február 28-ig tartó időtartamra megszűnik. A Ceglédre Kupai-Kovácsmajor felől este 9 ó. 35 p.-kor érkező vonat november 1-től április 30-ig az egész vonalon, a Ceglédre Kupai-Kovácsmajor felé este 6 ó. 40 p.-kor induló vonat pedig Gerjéltől Kupai-Kovácsmajorig megszűnik; ellenben a Ceglédre Gerjéről este 8 ó. 15 p.-kor érkező vonat a fenti időtartamra ismét forgalomba helyezték.

A északi-zupanjai-szávaparti vonalon a Zupanjai-szávaparttól Zupanjára jelenleg este 6 ó. 20 p.-kor induló vonat Zupanjai-szávaparttól már d. u. 3 ó. 40 p.-kor fog indulni.

A sztrivajna-vipolje-kamaci vonalon a Strizovajna-Vrpóljéről jelenleg d. e. 10 ó. 57 p.-kor induló vonat már d. e. 9 ó. 50 p.-kor fog indulni.

A balja-bazán-zombori vonalon a Zomborról jelenleg d. e. 8 ó. 57 p.-kor induló vonat Zomborról d. u. 12 ó. 35 p.-kor fog d. i. ni.

A nagyfénycsán-avéri vonalon az éjjeli vonatpár megszűnik.

A sunja-doberlini vonalon a vonatok mintha gyorsítottak.

A ludapesti keleti pályaudvar-fiumei vonalon a Fiuméről Budapestre d. e. 9 ó. 35 p.-kor érkező gyorsvonat Fiuméről Adony-Pusztaszabolcra október 1-től február 28-ig megszűnik. A Budapesttől Fiuméba este 7 ó. 40 p.-kor induló gyorsvonat október 1-től február 28-ig megszűnik. Budapesti keleti pályaudvar és Budapest-Kelenföld között azonban 1914 februárban minden hétfő, csütörtökön és szombaton a wien-budapest-tirol-rivier-expresszvonat hálójával forgalomba helyezték. Szatmár-Fiuméig a vasár- és ünnepnapon idegyonvontat megszűnik.

A kőrös-belovár-beretsegi vonalon a vonatok mintha gyorsítottak.

A adony-pusztaszabolcs-tapolcai vonalon a nyári idegyonvontatpár megszűnik.

A jutas-als. őrsi vonalon az Alsőőrsre d. u. 3 ó. 09 p.-kor érkező és az onnan este 7 ó. 27 p.-kor induló vonat megszűnik.

A székesfehérvár-paksi vonalon a Bögöndről Székesfehérvárra d. e. 10 ó. 11 p.-kor induló vonat megszűnik.

A győr-jutas-ujdonbóvári vonalon a Halmás-kőről Győrre minden szombaton és a Győrtől Halmás-kőre minden hétfőn közlekedő vonat megszűnik.

A ceglédmölk-csáktornyai vonalon Zalazentiván-Kisfaludpuszta és Zalazentiván között a hajnali vonatpár, a zalazentiván-Kisfaludpuszta-Zalazentiván vonalon pedig a csatlakozó vonat megszűnik.

A túrja-balatonszentgyörgyi vonalon Zalazentiván és Túrja között a Túrjára este 7 ó. 24 p.-kor érkező és az onnan este 6 ó. 33 p.-kor induló vonat megszűnik.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjazatik.)

A Magyar Királyi Államvasutak téli menetrendje.

A vonatok indulása Budapest nyugati p.-u.-ról.
Érvényes 1913 október hó 1-től.

vonat-szám	óra	perc	név	hová	vonat-szám	óra	perc	név	hová
154	5:22	Szv.	Vác	Rákospalota-Ujpest	164	12:05	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Szeged
152	5:42	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Ersekújvár	174	12:18	Szv.	Szeged	Zsolnok, Berlin
122	5:42	Szv.	Ersekújvár	Szeged, Szolnok	184	12:30	Gyv.	Nagymaros	Monor
718	5:42	Szv.	Szeged, Szolnok	Erztergom	183	12:35	Gyv.	Erztergom	Nagymaros
4102	6:00	Szv.	Erztergom	Rákospalota-Ujpest	4103	12:30	Szv.	Erztergom	Rákospalota-Ujpest
6502	6:30	Szv.	Lajosmizse, Kecskemét	Rákospalota-Ujpest	106	1:00	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Piliscsaba
156	6:30	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Wien, Paris, Ostende	108	1:05	Szv.	Piliscsaba	Dunakeszi-Alag
102	6:50	k.o.	Wien, Paris, Ostende	Szeged	4103	1:50	Szv.	Erztergom	Wien, Paris
510	7:00	Gyv.	Szeged, Stanislaw	Zsolnok, Berlin	106	2:00	Gyv.	Wien, Paris	Párkány-Nána
1402	7:00	Gyv.	Zsolnok, Berlin	Nagyzeben	126	2:10	Gyv.	Párkány-Nána	Rákospalota-Ujpest
104	7:00	Szv.	Nagyzeben	Dunakeszi-Alag	170	2:15	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Erztergom
158	8:00	Szv.	Dunakeszi-Alag	Orsova, Bázias	4110	2:30	Szv.	Erztergom	Szalmár-Németi, Brassó
708	8:00	Gyv.	Orsova, Bázias	Wien, Zsolnok	506	2:30	Gyv.	Szalmár-Németi, Brassó	Wien, Zsolnok
712	8:00	Szv.	Wien, Zsolnok	Nagymaros	108	2:30	Gyv.	Wien, Zsolnok	Galánta
134	8:45	Szv.	Nagymaros	Erztergom	120	2:35	Szv.	Erztergom	Bukarest, Bázias
4104	9:00	Szv.	Erztergom	Wien, Berlin	704	2:40	Gyv.	Bukarest, Bázias	Cegléd, Szolnok
114	9:15	Szv.	Wien, Berlin	Rákospalota-Ujpest	610	2:50	Szv.	Cegléd, Szolnok	Lajosmizse, Kecskemét
160	9:45	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Rákospalota-Ujpest	610	2:50	Szv.	Lajosmizse, Kecskemét	Nagymaros
162	11:00	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Lajosmizse, Kecskemét	172	3:10	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Nagymaros
6504	11:10	Szv.	Lajosmizse, Kecskemét	Szeged	140	3:35	Szv.	Nagymaros	Rákospalota-Ujpest
116	12:00	Szv.	Wien	Wien	174	4:10	Szv.	Rákospalota-Ujpest	Szeged

A vonatok indulása Buda-Császárfürdőről.									
4002	5 ²²	Szv.	Esztergom	4006	12 ¹⁵	Szv.	Esztergom		
4004	8 ⁵⁴	"	Esztergom	4004 ^b	12 ³⁷	"	Piliscsaba		
				4010	2 ¹¹	"	Esztergom		
				4012	6 ²⁰	"	Dorog		
				4016	11 ⁰³	"	Esztergom		

A vonatok érkezése Budapest nyugati p.-u.-ra.
Érvényes 1913 október hó 1-től.

vonat-szám	óra	perc	név	honnan	vonat-szám	óra	perc	név	honnan
151	5:22	Szv.	Dunakeszi-Alag		165	12:50	Szv.	Rákospalota-Ujpest	
721	5:42	Szv.	Cegléd		137	1:20	Szv.	Nagymaros	
723	5:42	Szv.	Vécse		703	1:20	Gyv.	Bukarest, Bázias	
725	5:42	Szv.	Monor		167	1:45	Szv.	Rákospalota-Ujpest	
4103	5:52	Szv.	Erztergom		505	1:50	Gyv.	Tóvis, Kolozsvár,	
133	5:52	Szv.	Nagymaros					Szalmár-Németi	
6701	6:00	Szv.	Szolnok, Cegléd, Ócsa		103	2:00	Szv.	Paris, Wien	
9019	6:10	k.o.	Konstantinápoly,		4111	2:00	Szv.	Erztergom	
		exv.	Belgrad		189	2:40	Szv.	Dunakeszi-Alag	
7019	6:10	Szv.	Konstantinápoly,		171	3:00	Szv.	Rákospalota-Ujpest	
			Bukarest		6503	3:40	Szv.	Kecskemét, Lajosmizse	
153	6:25	Szv.	Rákospalota-Ujpest		713	3:50	Szv.	Rákospalota-Ujpest	
6:07	6:30	Szv.	Lajosmizse		713	4:05	Szv.	Temesvári-Józsefváros	
135	6:35	Szv.	Vác		139	4:10	Szv.	Nagymaros	
1407	6:35	Szv.	Berlin, Zsolna		4115	5:05	Szv.	Erztergom	
503	6:50	Gyv.	Maros-Vásárhely		715	5:15	Szv.	Kiskunfélegyháza	
4105	7:10	Szv.	Erztergom		121	5:55	Szv.	Rákospalota-Ujpest	
709	7:15	Szv.	Bukarest, Bázias		115	6:10	Szv.	Wien, Berlin	
1403	7:20	Szv.	Rákospalota-Ujpest		1403	6:40	Gyv.	Berlin, Zsolna	
725	7:25	Szv.	Párkány-Nána		177	6:30	Szv.	Rákospalota-Ujpest	
727	7:30	Szv.	Cegléd		707	6:45	Gyv.	Orsova, Bázias	
501	7:35	Gyv.	Bukarest, Kolozsvár,		106	6:40	Szv.	Wien	
			Máramaros		107	7:10	Szv.	Wien	
157	7:40	Szv.	Vác		711	7:15	Szv.	Berlin, Temesvár	
501	7:50	Szv.	Kecskemét, Lajosmizse		179	8:00	Szv.	Rákospalota-Ujpest	
127	7:55	Szv.	Párkány-Nána		731	8:25	Szv.	Vécse	
113	8:10	Szv.	Paris, Wien		41179	8:45	Szv.	Piliscsaba	
107	8:15	Szv.	Erztergom		145	8:45	Szv.	Nagymaros	
719	8:40	Szv.	Kiskunfélegyháza		131	8:50	Szv.	Párkány-Nána	
129	8:45	Szv.	Nagymaros		109	9:25	Gyv.	Wien	
159	9:10	Szv.	Erztergom		6505	9:35	Szv.	Kecskemét, Lajosmizse	
705	9:25	Gyv.	Szeged		109	9:45	Szv.	Erztergom	
101	9:30	Gyv.	Berlin, Zsolna, Pozsony		549	9:50	Gyv.	Szegvár, Stánslav	
109	9:35	Szv.	Erztergom		1405	9:45	Szv.	Berlin, Zsolna	
161	10:30	Szv.	Rákospalota-Ujpest		115	10:00	Szv.	Erztergom	
715	10:45	Szv.	Szeged		145	10:25	Szv.	Vác	
119	11:25	Szv.	Galánta		6513	10:30	Szv.	Ócsa	
163	12:00	Szv.	Rákospalota-Ujpest		117	10:45	Szv.	Wien	
					707	11:20	Szv.	Temesvár, Bázias	
					101	11:25	k.o.	(London, Ostende,	
							exv.	Paris, Wien	
					185	11:45	Szv.	Dunakeszi-Alag	

Erkezik minden kedden, szerdán,
pénteken és vasárnapon.
Erkezik minden hétfőn, csütörtökön
és szombaton.
Vasár- és ünnepnapokon bezárólag
november 10-ig közlekedik.

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdőbe.

4001	5:20	Szv.	Dorog	4011	2:10	Szv.	Erztergom
4003	7:36	Szv.	Erztergom	4013	5:20	Szv.	Erztergom
4007	8:20	Szv.	Erztergom	40179	8:41	Szv.	Piliscsaba
4009	10:04	Szv.	Erztergom	4015	10:22	Szv.	Erztergom

Erkezik minden kedden, szerdán, pénteken és vasárnapon. Erkezik minden hétfőn, csütörtökön és szombaton. Vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 10-ig közlekedik.

A

mit kiabál?

hiszen mindenki tudja már, hogy a

MÁGNÁS

CIPŐKRÉM

Minősége kitűnő
puhit, tisztít,
fényesít.

Gyártja: **HERCZEG és GEIGER**
csász. és kir. udvari szállító Budapest.
KAPHATÓ MINDENÜTT.

Angol
bőrbutoripar
Bőrbutor
szakműhelyek
KENDI ANTAL
Budapest, IV. ker.
Semmelweis-u. 7. sz.

Angol bőrbutor, Ebédő-
székek, irodai karos-
székek szakszerű gyár-
tása. Külön osztály
használt bőrbutor mo-
dernizálására, felfrissi-
tésére és festésére.
Székátalakítások.

**Automatikus
tömeg-fogó.**

Patkányoknak 4 - kor. ege-
reknek 2-30 kor. Egy mű-
lát minden felügyelet nélkül 50
darabot is fog. Személyt nem
hagyunk hátra és önműködően
állnak fel. Sváb-fogó, egye-
dül a maga nemében 1000
sváb-bogarat fog egy éjjelen át,
árta 2-40 kor. Mindenütt nagy
siker. Székküldés utánvétellel
Frans Humann, Wien, II.,
Alólagasse 8/43. Személy-
esen levelez. Ertéktelen után-
zatoktól óvunk. A cs. és
királyi elelmzési raktárakban
használatban. — Telefon 23446.

**RENDELÉS-NÉL
SZIVESKEDJÉK**

**LAPUNKRA
HIVATKOZNI**

LEGJOBB GUMMISAROK.

ELŐRAJZOLT.
MADEIRA és RICHELIEU
KEZIMUNKÁK LEGOLCSÓBBAN
SÓWY ARTHUR NÁL
BUDAPEST, VII. KIRÁLY UTCA 11.
KÉPES ÁRJEGYZÉK VIDÉKRE
INGYEN.

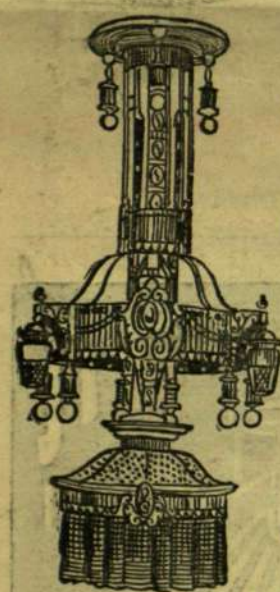
**MARGIT-
CRÉME**

Margit-szappan
70 fillér.

Margit-powder
1 K 20 fill.

a főrangú hölgyek kedvenc szépség szeré, az
egész világon el van terjedve. Páratlan hatása
szerecsés összehúzóhatásban rejlik, a bőr azon-
nal felveszi és kiváló hatása már pár óra le-
folyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crém
utánozók és hamisítók, tessék eredeti védjegy-
gyel lezár dobozt elfogni, mert csak ilyen
készítményért vállal a készítő mindennemű
felelősséget. A Margit-crém ártalmatlan, esz-
telen vegyszeres készítmény, a mely a kül-
földön általános feltűnést keltett. Árta 1 kor.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszerárban, illatsz- és drogu-üzletben

Modern gáz- és villamos-
**CSILLÁROK,
GÁZ-FŐZŐK, FŰTŐK,
*** VASALÓK.**

Gáz- és villamos izzótestek.
Gazolin- és acetylen cikkek.

Tekintse meg mintatermeinket
Általános Gázizzófényr.-t.
Budapest, VII., Vörösmarty-utca 5. sz.
Telefon: József 16-14., 16-15., 39-42.

HIRSCH és FRANK
Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntőde Részvénytársulat
BUDAPEST, VI. KER., ARÉNA-UT 127. SZ.
Külön osztály

téglagyári gépek.

GYÁRT: falitégla és cserépsajtókat, téglagyártó és agyagmunka-
káló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkezetekben.

Elvállalja anyagvizs-
gálatok kivételét és
teljes
téglagyári telepek
létesítését.

Tervek és költségveté-
sek díjtalanul.

**ELSŐRANGU
REFERENCIAK.**

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

41. SZ. 1913. (60. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, OKTÓBER 12

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 80 korona.
Félévre — 40 korona.
Negyedévre — 20 korona.

A "Világkrónika"-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekre a postafiók meg-
határozott viteldij is csatolandó.

A SOPRONI ÚJ MÚZEUM, MELYET OKTÓBER 5-ÉN NYITOTTAK MEG. — Balogh Radólf félvétele.